

MEGIN STOÐ

BLAÐ MS-FÉLAGS ÍSLANDS

---

1. tbl. 2016 33. árg.

Efnisyfirlit

Þjónusta MS-félags Íslands	2
Frá formanni	3
Innheimta félagsgjalds	3
Geðveik jóli – Takk Virtusi!	4
Félagsstarf á vorönn	4
Flensborgarhlaupið	5
Styrktarsjóður fyrir unga fólk	5
Námskeið á vegum MS-félags Íslands	6
Gjafa-og tækifæriskort	7
Símasöfnun	7
Sambönd para	8
Langvinn veikindi og kynlíf	12
Segist bara hafa það mjög gott.	14
Fjölbreytt líf í Eyjafirði	18
„Hvað er svona fallegur maður að gera í svona ljótum hjólastól?“	20
Úr leik og starfi	26

MeginStoð

1. tbl. 2016, 33. árg.

ISSN 1670-2700

Útgefandi:

MS-félag Íslands,
Sléttuvegi 5,
sími 568 8620, fax: 568 8621
netfang: msfelag@msfelag.is,
vefsíða: msfelag.is

Ábyrgðarmaður:

Berglind Guðmundsdóttir

Ritstjórn:

Páll Kristinn Pálsson, ritstjóri
Berglind Guðmundsdóttir
Bergþóra Bergsdóttir
Dagbjört Anna Gunnarsdóttir
Sigurbjörg Ármannsdóttir

Auglýsingar:

Óflun ehf.

Umbrot og prentun:

Prentmet ehf.

Forsíðumyndina tók Elsa María Ólafsdóttir nálægt Þingvöllum

Þjónusta MS-félags Íslands

Skrifstofa félagsins að Sléttuvegi 5 í Reykjavík er opin virka daga frá kl. 10-15. Sími 568 8620 og netfang msfelag@msfelag.is. Skrifstofustjóri er Ingdís Líndal. Á skrifstofu má nálgast upplýsingar um starfsemi félagsins og fá bæklinga, blöð og fræðsluefni tengt sjúkdómnum. Starfsmaður á skrifstofu sér um skráningu á námskeið, bókar íbúðina og viðtalstíma hjá félagsráðgjafa og formanni. Á skrifstofu eru til sölu minningarkort, tækifæriskort og gjafakort. Minningarkortin og gjafakortin má panta í síma 568 8620 eða á msfelag@msfelag.is. Hægt er að greiða með greiðslukorti eða millifærslu.

Félagsráðgjafi. Margrét Sigurðardóttir, félagsráðgjafi, er með viðtalstíma á föstudögum. Hægt er að panta viðtalstíma eða símaviðtal í síma 568 8620. Margrét hefur starfað lengi hjá félaginu og hefur góða þekkingu á MS-sjúkdómnum. Hún er einnig vel að sér um ýmis réttindamál. Hún sér um að skipuleggja námskeið fyrir nýgreinda, makanámskeið og foreldranámskeið.

Formaður er með viðtalstíma á þriðjudögum kl. 13:30-15 eða eftir samkomulagi. Gott er að hringja á undan sér og athuga með tíma.

Svæðanuddari er með viðveru á mánudögum. Nánari upplýsingar og tímapantanir í síma 898 2970 (Ingdís).

Á vefsíðu og fésbókarsíðu félagsins eru reglulega birtar fréttir sem tengjast félaginu og félagsmönnum og upplýsingar um viðburði. Á vefsíðu er einnig að finna fræðslu um sjúkdóminn. Vefsíðan er í stöðugri endurskoðun og nýjum fróðleik bætt við reglulega. Þar er einnig að finna myndir frá félagsstarfi og upplýsingar um spjallhópa og tengiliði félagsins víða um land auk upplýsinga um MS-Setrið. Bergþóra Bergsdóttir hefur umsjón með vefsíðunni.

Landsbyggðarhópar. Hægt er að sækja um styrk til félagsins til að koma á fót og/eða efla spjallhópa utan höfuðborgarsvæðisins.

Íbúð MS-félagsins að Sléttuvegi 9 í Reykjavík stendur félagsmönnum og aðstandendum til boða til skammtímaleigu (frá einum sólarhring). Sjá upplýsingar og myndir á vefsíðu félagsins. Íbúðin er í lyftuhúsi og er sérútbúin fyrir fatlaða. Þurfi leigjendur á heimaþjónustu eða heimahjúkrun að halda á meðan þeir dvelja í íbúðinni þarf leigjandinn sjálfur að ganga frá því áður en hann kemur í íbúðina. Sótt er um heimaþjónustu hjá Þórdísi Lindu Guðmundsdóttur í Þjónustumiðstöð Laugardals- og Háaleitis, Síðumúla 39, í síma 411 1500 og um heimahjúkrun hjá móttökuteymi Heimaþjónustu Reykjavíkur í síma 411 9600.

Frá formanni

Kæru félagar

Ánægjuleg samskipti við alla þá sem leita til félagsins eru mér efst í huga á nýju ári. Margir koma til að spjalla, fá fræðslu og fræðsluefni. Einnig koma einstaklingar og fyrirtæki færandi hendi. Ég finn að margir bera hlýhug til félagsins og er ég öllu þessu góða fólki þakklát.

Nú er hægt að sækja jafnvægis- og styrktarþjálfun hjá Styrk sjúkráþjálfun sem er sérsniðin fyrir fólk með MS. Boðið er upp á tvo styrkleikaflokka þar sem tekið er tillit til getu hvers einstaklings. Sjúkratryggingar taka þátt í kostnaði þar sem um hóppjálfun er að ræða. Rannsóknir hafa sýnt að hægt er að hafa jákvæð áhrif á heilann með þjálfun og nýta þannig aðlögunarhæfni hans til aukinnar líkamlegrar getu og athafna. Ég vona að sem flestir sjái sér fært að stunda einhverja þjálfun.

Í janúar sl. var haldið námskeið fyrir nýgreinda þar sem að námskeiðinu komu fagaðilar með góða fræðslu. Þessi námskeið eru einstaklingum með MS nánast að kostnaðarlausu.

Ég hvet féлага okkar til að sækja námskeið og nýta sér þjónustu MS-félagsins.

Setrið, dagvist og endurhæfing, er rekin í húsi félagsins að Sléttuvegi 5. Setrið er sjálfseignarstofnun og stendur fólki með MS-greiningu til boða. Þar er þó einnig fólk með aðra sjúkdóma eins og MND og Parkinson eða í endurhæfingu eftir heilablóðfall. Margskonar þjónusta er í boði, allt eftir því hvað hentar hverjum og einum. Setrið fagnar nú á vormánuðum 30 ára starfsafmæli. Það var stórhuga fólk sem lagði í það

Berglind Guðmundsdóttir.

verkefni að stofna dagvist og endurhæfingu fyrir einstaklinga haldna MS-sjúkdómnum fyrir þessum 30 árum og hefur reksturinn vaxið og dafnað síðan. Nú eru um 55 einstaklingar með MS sem nýta sér þjónustuna. Ég hvet þá sem þurfa á þjálfun eða einhverri aðstoð að halda, vantar verkefni eða félagskap að setja sig í samband við Setrið, koma í heimsókn og skoða aðstöðuna.

Félagið leggur áherslu á félagsstarf, að við komum saman og eigum skemmtilega stund með fjölskyldu og vinum. Jólaballið í desember var vel

heppnað, fjölmenni, skemmtun, leikur og gleði. Páskabingíóð, sem margir sækja, verður svo í mars. Alþjóðadagur MS er á sínum stað 25. maí sem er síðasta miðvikudag í maí. Deginum er ætlað að auka þekkingu í samfélaginu á MS-sjúkdómnum. Eins og undanfarin ár mun félagið halda hátíð á Sléttuveginum.

Um heim allan er verið að vinna að því að þróa og finna lyf sem stöðvað gætu framgang MS-sjúkdómsins. Þar sameina lækna og vísindamenn í mörgum löndum krafta sína. Það getur tekið mörg ár að fá niðurstöður sem gagnast og leiða til meðferðar. Það á m.a. við um rannsóknir á stofnfrumum en ýmsar rannsóknir með notkun stofnfrumna lofa góðu.

Ég þakka öllum þeim sem styrkt hafa félagið á einn eða annan hátt og gert okkur kleift að halda úti öflugum starfi. Án stuðnings almennings og styrktaraðila gæti félagið ekki haldið úti þjónustu við félagsmenn.

Berglind Guðmundsdóttir, formaður

Innheimta félagsgjalds

Félagsgjald fyrir árið 2016 er 2.500 kr. og er innheimt fyrri hluta árs.

Sú ákvörðun var tekin á síðasta ári að senda rafræna greiðsluseðla í netbanka félagsmanna í stað greiðsluseðla með pósti. Félagsmenn tóku þessari breytingu vel og mun sami háttur verða hafður á í ár. Þetta fyrirkomulag sparar félaginu töluverða fjármuni.

Einhverjir félagsmenn eru ekki með netbanka. Þeir eru beðnir um að hafa samband við skrifstofu félagsins í síma 568 8620 og verður greiðsluseðill sendur um hæl.

Bestu þakkir

Geðveik jól – Takk Virtus!

Átakið Geðveik jól hóf göngu sína árið 2011 og hefur frá upphafi sett skemmtilegan svip á jólaundirbúning landsmanna.

Þar keppa fyrirtæki sín á milli um „geðveikasta jólagið“ sem ýmist er samið af starfsmönnum þeirra eða saminn er nýr texti við eldra útgefið lag. Um leið er markmið átaksins að næra geðheilsu starfsmanna, hressa upp á mórallinn, leyfa starfsmönnum að skína og láta gott af sér leiða. Lögin eru síðan tekin upp á myndband, spiluð í Ríkisútvarpinu og sýnd í sjónvarpinu.

Í desember ákvað fyrirtækið VIRTUS að taka þátt í áttakinu og styrkja MS-félagið. Á sama tíma fór fram áheitasöfnun á meðal almennings.

VIRTUS hýsir fjármálatengd verkefni fyrir einstaklinga, félög, fyrirtæki og stofnanir. VIRTUS hefur starfað frá árinu 2001 og eru viðskiptavinir rúmlega 300, innlendir jafnt sem erlendir.

Málefnið sem nutu góðs af keppninni 2015, fyrir utan MS-félagið, voru: Barnaspítali hringsins, BUGL, Einstök börn, Líf, Geðhjálp, Styrktarfélag krabbameins-sjúkra barna og Kraftur.

Virtus félagar skemmta á opnu húsi MS Seturs.

Starfsfólk VIRTUS stóð sig mjög vel enda með skemmtilegt lag. Það söfnuðust 260.000 kr. til styrktar MS-félaginu og þakkar félagið VIRTUS og þeim sem styrktu lagið fyrir stuðninginn.

FÉLAGSSTARF Á VORÖNN

Fræðslufundur um beinvernd.

Fimmtudaginn 14. apríl kl. 20 á Sléttuvegi 5.

Aðalfundur MS-félags Íslands.

Laugardaginn 7. maí kl. 13 á Sléttuvegi 5.

Alþjóðadagur MS.

Miðvikudaginn 25. maí kl. 16-18 með sumarhátíð á Sléttuveginum og opnu húsi í MS Setrinu.

Nánar auglýst þegar nær dregur á vefsíðunni www.msfelag.is og á fésbókarsíðunni MS-félag Íslands.

MS FÉLAG ÍSLANDS

Páskabingó

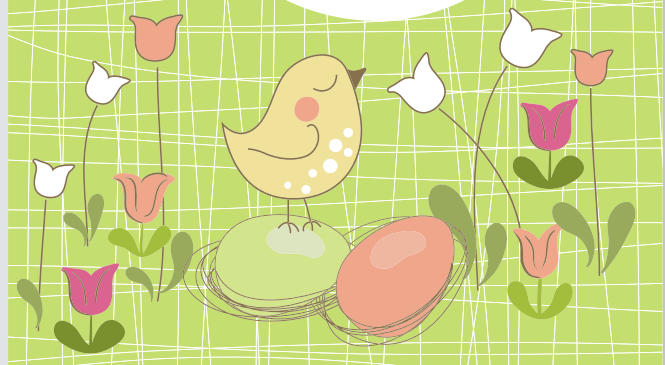
laugardaginn 19. mars kl. 13-15.

Húsið opnar kl. 12:30.

Páskaegg af öllum stærðum og gerðum í vinning.

Spjaldið kostar 250 kr.

Veitingar til sölu á vægu verði.

Styrktarsjóður fyrir unga fólk

MS-félag Íslands auglýsir styrktarsjóð fyrir ungt fólk með MS-greiningu til náms.

Sækja má um styrki til að greiða skólagjöld, námsbækur, námskeið sem eru hluti af námi, annað sem styrkir einstakling á annan hátt til náms. Umsækjandi skal skila afriti af útlögðum kostnaði vegna námsins.

Hámarksstyrkur er 50.000 krónur á ári. Einstaklingur getur sótt um styrk aftur eftir tvö ár.

Úthlutað er úr sjóðnum tvisvar á ári, 20. febrúar og 20. október. Umsóknir skulu berast fyrir lok janúar og september.

Rétt til úthlutunar eiga þeir félagar í MS-félagi Íslands sem eru á aldrinum 18-30 ára og eru skuldlausir við félagið.

Umsókn með upplýsingum um nafn, kennitölu, símanúmer og reikningsnúmer, tilgangi náms og afriti af greiðslugögnum skal senda á netfangið msfelag@msfelag.is eða með pósti á MS-félag Íslands, Sléttuvegi 5, 103 Reykjavík.

Flensborgarhlaupið

- HLAUPIÐ TIL STYRKAR MS-FÉLAGINU

Flensborgarhlaupið er árlegt hlaup sem Flensborgarskólinn skipuleggur í samstarfi við Skokkhóp Hauka og Hlaupahóp FH. Flensborgarhlaupið er áheita hlaup og var nú síðast safnað fyrir MS-félagið og starf þess í þágu **ungs fólks** með MS. Allir sem starfa við hlaupið gáfu vinnu sína. Flensborgarhlaupið 2015 tókst afar vel og tóku um 450 manns þátt í hlaupinu.

Nemandi við skólann, Inga María Björgvinsdóttir, greindist með MS-sjúkdóminn fyrir tæpu ári og var það kveikjan að því að styrkja MS-félagið. Áður hafa önnur góðgerðarfélög notið góðs af.

Alls söfnuðust 275.000 kr. fyrir félagið sem er frábær árangur. Fjárhæðin mun renna óskert til styrktar ungu fólki með MS-sjúkdóminn.

Berglind Guðmundsdóttir, formaður MS-félagsins, tók við styrknum fyrir hönd félagsins úr hendi Magnúsar Þorkelssonar, skólameistara, 1. október sl.

MS-félagið þakkar öllum sem styrktu kærlega fyrir stuðninginn

Magnús Þorkelsson, skólameistari Flensborgarskóla, Inga María Björgvinsdóttir og Berglind Guðmundsdóttir.

Námskeið á vegum MS-félags Íslands

Á vorönn eru fyrirhuguð námskeið fyrir nýgreinda og foreldranámskeið, með fyrirvara um lágmarkspátttöku. Að auki er boðið upp á reiðnámskeið, jóganámskeið og jafnvægis- og styrktarþjálfun hjá Styrk. Ítarlegar lýsingar má finna á vefsíðunni msfelag.is. Skráning á námskeiðin og upplýsingar fást á skrifstofu félagsins í síma 568 8620 eða með tölvupósti á msfelag@msfelag.is.

NÁMSKEIÐ FYRIR NÝGREINDA

Tími: Einu sinni í viku í 6 vikur kl. 17:30-19:30.

Dagsetningar auglýstar síðar.

Staður: Sléttuvegur 5 í Reykjavík.

Verð: 5.000 kr. Þeir sem eru búsettir utan höfuðborgarsvæðisins geta sótt um ferðastyrk.

Lýsing: Námskeiðið er fyrir MS-fólk með tiltölulega nýja greiningu (6 mán. til 3 ár) og byggist á fræðslu og umræðum. Markmið námskeiðsins er að fólk fræðist um MS, kynnist öðrum með sjúkdóminn og fái stuðning. Á dagskrá verða umræður um tilfinningaleg viðbrögð við sjúkdómsgreiningunni og áhrif MS á daglegt líf. Kynntar eru leiðir til að aðlagast betur sjúkdómnum og efla styrk þátttakenda. Þátttakendur eru 6-8. Hægt er að stofna sjálfshjálparhóp í lok námskeiða.

Umsjón: Margrét Sigurðardóttir og Sigríður Anna Einarsdóttir, félags- og fjölskylduráðgjafar. Fleira fagfólk kemur einnig að námskeiðinu.

FORELDRANÁMSKEIÐ

Tími: Auglýst síðar.

Staður: Sléttuvegur 5 í Reykjavík.

Verð: 2.500 kr. Þeir sem eru búsettir utan höfuðborgarsvæðisins geta sótt um ferðastyrk.

Lýsing: Námskeiðið er fyrir foreldri/a sem eiga uppkomin eða yngri börn með MS-sjúkdóminn og byggist á fræðslu, umræðum og stuðningi. Fræðsla verður um MS-sjúkdóminn og áhrif greiningar MS á foreldra og aðra fjölskyldumeðlimi. Fjallað verður m.a. um samskipti fjölskyldumeðlima, tilfinningar, aðlögun, meðvirkni og streitu. Taugalæknir veitir fræðslu og svarar spurningum þátttakenda. Umræður á námskeiðinu gefa þátttakendum tækifæri til að ræða og miðla reynslu sinni og kynnast öðrum foreldrum í svipuðum aðstæðum.

Umsjón: Margrét Sigurðardóttir og Sigríður Anna Einarsdóttir, félags- og fjölskylduráðgjafar. Þær eru báðar með sérmenntun í hjóna- og fjölskyldumeðferð.

REIÐNÁMSKEIÐ, ÞJÁLFUN Á HESTBAKI

Tími: Vikulega á fimmtudögum kl. 10:30-11:30.

Staður: Reiðhöllin í Mosfellsbæ.

Verð: 3.000 kr. tíminn. Greiðsludreifing fyrir námskeið í boði.

Næsta námskeið hefst 31. mars og stendur til loka maí, alls í 7 skipti.

Lýsing: MS-félagið, í samstarfi við Fræðslunefnd fatlaðra hjá Hestamannafélaginu Herði í Mosfellsbæ, býður upp á reiðnámskeið eða þjálfun á hestbaki. Ekki þarf annað en góðan hlýjan fatnað þar sem innifalið í námskeiðsgjaldinu er allur nauðsynlegur útbúnaður, svo sem hjálmur, reiðtygi og hnakkur. Eingöngu eru notaðir rólegir og gæfir hestar og er teymt undir hverjum og einum. Einn til þrjár leiðbeinendur eða sjálfboðaliðar ganga með hverjum hesti, allt eftir getu og þörfum þátttakanda. Að öllu jöfnu fer þjálfunin fram inni í Reiðhöllinni en ef aðstæður eru góðar og þátttakandi treystir sér til er farið út. Það er kalt í Reiðhöllinni og því nauðsynlegt að mæta í hlýjum fatnaði. Góð aðstaða er fyrir hreyfihamlaða, bæði hvað varðar aðkomu að Reiðhöllinni sem og að komast á bak hestunum.

Umsjón: Berglind Inga Árnadóttir, reiðkennari og eigandi hestanna, og Fríða Halldórsdóttir sem þekkir vel til MS-sjúkdómsins. Til aðstoðar eru félagsmenn Hestamannafélagsins Harðar og sjálfboðaliðar.

JÓGA

Tími: Á mánudögum og miðvikudögum kl. 16:10-17:25 og á laugardögum kl. 9:00-10:15 eða kl. 10:30-11:45.

Staður: Sléttuvegur 5 í Reykjavík.

Verð: 4.500 kr. á mánuði.

Lýsing: Um er að ræða svokallað Raja Yoga. Notaðar eru teygjur, styrktaræfingar, öndun, dans og hugleiðsla til að komast nær kjarnanum og fá meiri orku og þrótt. Leiðbeinandi: Birgir Jónsson, Ananda Yoga.

MS-félagið vekur athygli á jafnvægis- og styrktarþjálfun fyrir fólk með MS sem sjúkráþjálfunarstofan Styrkur, Höfðabakka 9, sér um. Æfingar miðast við sértæka líkamlega þjálfun í hópi með áherslu á jafnvægi, færni og úthald. Boðið er upp á tvo námskeiðshópa: Hóp I á miðvikudögum og föstudögum kl. 13 og hóp II á mánudögum og miðvikudögum kl. 14. Skráning og nánari upplýsingar hjá Styrk í síma 587-7750.

GJAFA- OG TÆKIFÆRISKORT

Á skrifstofu félagsins eru til sölu gjafa- og tækifæriskort. Tækifæriskortin, sem eru með myndum Eddu Heiðrúnar Backman, eru til í tveimur stærðum og eru þau án texta.

Gjafakortin eru með myndum eftir Eddu Heiðrúnu, Tolla og Eggert Pétursson og rennur verð þeirra í tækjakaupasjóð félagsins. Því er inn í kortin áritað með fallegu lettri að um gjafakort MS-félagsins sé að ræða sem með því hefur móttakið gjafaframlag í tækjakaupasjóð félagsins sem fjármagnar tæki til notkunar í sjúkraþjálfunarsal MS-Setursins.

Edda Heiðrún Backman
vatnslitir á pappir
málað með pensil í munni

Gjafabréf

MS-félag Íslands hefur móttakið gjafaframlag í tækjakaupasjóð félagsins sem fjármagnar tæki til endurhæfingar í MS-Setrinu.

MS er langvinnur bólgusjúkdómur í heila og mænu sem með tímanum hefur áhrif á leiðni taugaböða þannig að skilaboð um hreyfingu, tal eða hugsun truflast og nær illa eða alls ekki fram til rétttra líkamshluta. Líkamssjúkfun og endurhæfing er mikilvæg fyrir MS-sjúklinga.

Í MS-húsinu er starfrækt MS Setrið, dagvist og endurhæfing.

MS-félagið þakkar kærlega framlagið

Lágmarks framlag er 2.000 kr. en annars er verð kortanna ótakmarkað.

Gjafakortin eru tilvalin fyrir fólk í afmælisgjöf, jólagjöf eða sem tækifærissgjöf og þá sérstaklega fyrir „fólk sem á allt“ og hefur gaman að því að leyfa öðrum að njóta.

Hægt er að hringja og biðja um áritun persónulegs texta í síma 568 8620 og fá kortin send á heimili viðtakanda en einnig er hægt að kaupa kortin á skrifstofunni.

Hentugt getur verið að eiga gjafakort á verði blómvandar í handraðanum til að gefa stakt eða með annarri gjöf við ýmis tækifæri – kort sem ekki er aðeins tækifæriskort heldur sýnir einnig velvilja til góðs málefnis.

Símasöfnun

Síðastliðið haust var efnt til símasöfnunar meðal almennings. Viðtökur voru mjög góðar. Þeir sem styrktu félagið um 3.000 kr. eða meira fengu að gjöf þrjú tækifæriskort með myndum eftir Eddu Heiðrúnu Backman ásamt kynningarkorti félagsins. MS-félagið þakkar fyrir stuðning og velvild í garð félagsins. Stuðningur landsmanna er ómetanlegur til að halda uppi öflugum starfi.

Sambönd para

Margrét Sigurðardóttir og Sigríður Anna Einarsdóttir, félagsráðgjafar og fjölskyldumeðferðarfræðingar

Á sama tíma og álitid er að MS geti aukið álag á fjölskylduna er sá möguleiki fyrir hendi að sjúkdómurinn verði til þess að styrkja samband parsins og fjölskyldunnar sem heildar. Lífið getur fært fólki margskonar erfiðleika eins og MS-sjúkdóminn sem getur skyggt á annars góða sambúð. Hvernig tekið er á þeim, skiptir sköpum fyrir parið.

Margrét Sigurðardóttir

Sigríður Anna

Að viðhalda góðri sambúð

Þótt MS geti valdið álagi hjá þörum, þá er sá möguleiki fyrir hendi að tengslin geti orðið nánari og betri. Í rannsókn Alþjóðlegu MS-samtakanna kom í ljós að 2/3 sambanda para breyttust ekki og sum urðu betri en áður. Hér eru kynntar fjórar leiðir sem taldar eru geta styrkt sambönd para:

1 Að halda áfram

Lífið breytist á áhrifamikinn hátt þegar MS greinist. Á meðan þú getur fundið fyrir líkamlegum óþægindum sem MS veldur, þá eru þú og maki þinn að takast á við tilfinninga- og fjárhagsleg áhrif sjúkdómsins. Það mun taka tíma að aðlagast öðruvísi lífi þar sem aðstæður breytast. Þýðingarmikið er að láta ekki MS verða miðdepil í sambandinu, þannig að allt snúist um sjúkdóminn.

2 Opin samskipti

Mundu að hvorugt ykkar getur lesið hugsanir hvors annars. Deilið ykkar dýpstu hugsunum og ræðið

opið um tilfinningar ykkar og ótta. Þetta gildir um báða aðila. Ræðið málin og vinnið saman að lausnum. Hafir þú fundið fyrir einkennum þunglyndis þá láttu maki þinn vita, annars er hætt við að hann/hún taki ekki eftir því. Þurfir þú aukna aðstoð skaltu biðja um hana.

3 Sýnið virðingu

Reynið ekki að falla í þá gildru að taka hvort annað sem sjálfsagða/n. Þegar maki þinn sem er með MS leggur mikið á sig við að halda öllu í horfinu heima þá er þýðingarmikið að láta hann/hana vita hversu mikils virði það er fyrir þig.

4 Rómantik

Rómantik getur bætt andlega líðan. Rómantik er hægt að finna í litlum hlutum eins og óvæntu knúsi, koss-um og ástríkkum orðum, sem getur gert gæfumun fyrir sambandið.

Tilfinningar

Tilfinningar eru til þess að tjá, hvort sem þær eru sárar eða ánægjulegar. Tjáning tilfinninga er stundum

án orða. Margir sem hafa fengið greiningu um MS-sjúkdóminn eru e.t.v. ekki að tjá tilfinningar sínar á skýran hátt, þó innra með sér sé manneskjan sorgmædd, vonsvikin og reið yfir breyttri stöðu í lífinu. Að vinna með og opna fyrir tilfinningarnar hjálpar til við að horfast í augu við orðinn hlut og sættast eins og mögulegt er. Í kjölfarið eykur það frekar líkurnar á að vonir vakni og hægt sé að halda áfram. Mikilvægt er að geta tjáð tilfinningar sínar, þarfir, þrár, langanir og ótta.

Það fylgir því líkamlegt álag að lifa með niðurbældum tilfinningum og einnig getur það haft neikvæð áhrif á sambandið. Ef þér finnst makinn ekki skilja þig er áriðandi að minna sig á að biðjir þú ekki um það sem þú þarfnast og segir ekki hvernig þér líður eða útskýrir hvaða einkenni eru að trufla, þá er ekki hægt að búast við því að makinn sýni skilning. Ekki er allaf auðvelt að breyta, en hægt ef tekin er ákvörðun þar um. Það getur valdið streitu að forðast að horfast í augu við sársauka. Mikilvægt er að horfast í

augu við og meðtaka eigin veruleika. Í þessu sambandi er brýnt að læra að upplifa og tjá tilfinningar sínar á viðeigandi hátt.

Aðlögun para

Þör geta lagað sig að breytingum á ólíkan hátt og sama gildir um aðra fjölskyldumeðlimi. Annar aðilinn getur t.d. leitað eftir eins miklum upplýsingum um MS og mögulegt er á meðan makinn vill helst ekki hugsa um sjúkdóminn né ræða hann. Þör og aðrir fjölskyldumeðlimir geta þurft að fá hvatningu við að aðlagast á eigin forsendum og virða á sama tíma á með hverjum hætti aðrir í fjölskyldunni gera það. Að hafa jákvætt viðhorf og von er mjög þýðingarmikið þegar verið er að laga sig að breytingum sem sjúkdómurinn veldur.

Hér eru nokkur atriði sem Rosner bendir á og sýna að sjúkdómurinn hafi verið viðurkenndur:

- MS er ekki lengur miðdepill lífsins.
- Sorg, reiði og vonbrigði eru tilfinningar sem birtast mun sjaldnar en áður.
- Þótt bjartsýni ríki og þú meðtakir sjúkdóminn, þá gerir þú þér grein fyrir að hann getur þróast áfram.
- Haldið áfram að gera plön með tilliti til getu þinnar og vitandi að þeim má breyta.
- Að vera ekki lengur yfirbugaður/uð af ótta við framtíðina.
- Geta þegið aðstoð frá öðrum.
- Þrátt fyrir líkamlegar takmarkanir þá leggur þú þig fram við að halda sjálfsmynd þinni.

- Að skoða MS eins og viðbót við áskoranir í lífi þínu, en ekki orsök allra þinna vandamála.

Að ná að tileinka sér þessi atriði er stór áfangi og að hafa ákveðin markmið getur veitt innblástur og reynst vel. Þegar fjölskyldan lagar sig að breytingum samfara MS er álitid gagnlegt að fylgja ákveðinni áætlun. Lögð er áhersla á að gefa hinum „óboðna gesti“ ekki meira pláss í heimilislífinu en nauðsynlegt er. Steinglass mælir með eftirfarandi: „Markmiðið er að marka sjúkdómnum ákveðinn bás og halda honum þar“. Fjölskyldan getur aðeins þroskast og þrífist ef tilfinningalegum þroska sérhvers einstaklings er mætt.

Velferð fjölskyldunnar

Jafnvægi fjölskyldunnar er ógnað þegar sjúkdómurinn hefur of mikil áhrif á fjárhag, tilfinninga- og líkamleg bjargráð hennar. Þetta getur leitt til þess að öll fjölskyldan eigi erfitt, en velferð fjölskyldunnar

þarf að vera í fyrirrúmi. Þör og aðrir í fjölskyldunni þurfa að læra hvernig þau geta öðlast jafnvægi milli áhugamála og í samræmi við færni þess sem er með MS. Þegar sektarkennd verður til þess að fjölskyldumeðlimir hætta að stunda áhugamál, sem sá/sú sem er með MS getur ekki lengur tekið þátt í, þá getur það orðið til þess að þeim líður ekki vel. Þess vegna þurfa allir að fá tækifæri til að sinna áhugamálum sínum.

Ónógar upplýsingar og lítill stuðningur leiðir gjarnan til streitu hjá fjölskyldunni. T.d. er oft erfitt fyrir fjölskyldumeðlimi að skilja þreytuna sem sá/sú sem er með MS getur verið haldin/n. Þá getur fræðsla orðið til þess að viðkomandi einstaklingar öðlist skilning og geti veitt stuðning.

Meðvirkni

Meðvirkni skapar ójafnvægi í samskiptum og byrjar oft á dulin hátt. Þýðingarmikið er að þekkja ein-kennin sem geta komið fram á

ýmsan máta þ.e. „afneitan, lítil sjálfsvirðing, undanlátssemi og stjórnsemi. Sá sem er meðvirkur hefur tilhneigingu til að taka ábyrgðina frá maka sínum og skapar jafnvel hættu á að einhverjum öðrum í fjölskyldunni verði ekki sinnt sem skyldi. Þegar um langvinn veikindi er að ræða eins og MS getur það haft áhrif á fjölskyldulífið og hjónabandið. Makinn getur farið að hlífa hinum aðilanum án þess að þörf sé á því. Stuðningur getur í sumum tilfellum þróast út í stjórnsemi og ber því að hafa vakandi auga með sjálfum sér. Skiptir máli að hinn aðilinn segi skoðun sína. Sá sem er meðvirkur getur verið í hættu að týna sjálfum sér og sinna ekki eigin þörfum. Að tala saman, hlusta og segja hvað manni finnst hjálpar til við að draga úr meðvirkni. Mikilvægt er að átta sig á þörfum sínum, gera sér grein fyrir hvar mörkin liggja, hvað vil ég, hvað vil ég ekki og standa með sér. Gefa síðan skýr skilaboð með vinsemd.

Velgengni í samböndum

Þör geta tekist á við erfiðleika á mismunandi hátt hvort svo sem sjúkdómur er með í för eður ei. Eftirfarandi atriði eru niðurstöður rannsókna Gottman á samskiptum para, um hvað hefur áhrif á velgengni í samböndum. Par sem er í sambandi þar sem óánægja ríkir á það til að benda á galla makans og fara fram á að hann breyti sér. Í staðinn fyrir þess háttar gagnrýni er mikilvægt að hefja mál sitt á vingjarnlegan hátt og ræða málið af virðingu við makann. Umræðurnar draga dóm af upphafinu. Axla ábyrgð í stað þess að fara í varnarstöðu. Taka eftir því

sem þú ert ánægð/ur með í fari makans og rækta með þér þakklæti frekar en að fyllast andúð á því sem þú ert ósátt/ur við. Í stað þess að vera uppi á móti makanum, vera honum andsnúinn og verða æst/ur, er gott að leggja stund á slökun og sjálfssefjun til þess að halda ró sinni, sem gagnast þegar málin eru rædd.

Í rannsóknum Gottman hefur komið fram að hjálplegt er að leyfa sér að dreyma og leita leiða til þess að láta sameiginlega drauma rætast. Skapa sameiginlegan tilgang og hafa grínið innan seilingar. Rannsóknirnar sýna líka að þeir sem eru taldir vera í farsælum samböndum hafa þróað með sér tillitsemi og góðmennsku í samskiptum við sinn heittelskaða.

Hér hafa þör og aðrir fjölskyldumeðlimir verið í brennidepli og bent á óvæntar breytingar sem

þeir geta staðið frammi fyrir. Greint var frá leiðum við að mæta þessum breytingum. Fram kom að þótt að langvinnur sjúkdómur geti oft á tíðum reynst fjölskyldumeðlimum talsverð byrði, getur það einnig átt þátt í að þjappa fjölskyldunni saman og styrkja tengsl milli meðlima hennar.

Að lokum má geta þess að samfélagið þarf að koma betur til móts við fólk með MS og aðra langvinna sjúkdóma og gæta þess að fjárhagur fjölskyldna fari ekki úr skorðum vegna aukins kostnaðar sem oft fylgir veikindum. Auk þess þarf að hlúa vel að fjölskyldum og veita þjónustu og stuðning fagfólks eftir þörfum, þannig má fyrirbyggja margháttða erfiðleika. ■

Heimildir

- Brunes B. og Bergli E. A. (1996). *Et nyt syn på sklerose, Fra diagnose til bedre helbred*. København: Borgen.
- Emrich L. (2015). Maintaining a Strong Relationship Despite MS, *Health Guide*, 2-4.
- Fraser, R.T. Clemmons, D.C. og Bennet F. (2002). *Multiple Sclerosis Psychosocial and Vocational Intervention*. New York: Demos Medical Publishing.
- Gottman, J. , Gottman J. S. (2012). *Bridging the Couple Chasm*. Gottman couples therapy: A Research- Based Approach. -The Gottman Institute.
- Litta R. (2004). Changing relationships and roles within the family. *MS in focus*, 3, 9-11.
- Margaret Blackstone. (2006). *Fyrsta árið með MS*. MS-félag Íslands. Reykjavík: Steinholt.
- Margrét Sigurðardóttir. (2005). Þegar MS verður hluti af fjölskyldunni. *MeginStað*, 22, 6-11.
- Margrét Sigurðardóttir.(2006). Fjölskylduþjónusta og stuðningsúrræði fyrir fólk með MS. Í Sigrún Júlíusdóttir og Halldór Sig. Guðmundsson (ritstjórar), *Heilbrigði og heildarsýn, félagsráðgjöf í heilbrigðisþjónustu* (bls. 226-241). Reykjavík: Háskólaútgáfan og Rannsóknarsetur í barna- og fjölskylduvernd.
- Melody, P. , Miller, A.K. og Miller, J.K. (2015). *Meðvirkni- orsakir, einkenni, úrræði*. Reykjavík: Vaka Helgafell.
- Gottman J. og Gottman J.S. (2012). „Ég er ekki gúrú“. Morgunblaðið, 27. maí.
- Paturol, A. (2007). Sex, love and Multiple Sclerosis. *Neurology Now*, 3 (3) 34-37. www.coda.is -lesefni, -atferlismynstur og einkenni.

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

Reykjavík

3d ehf
73 restaurant
A. Margeirsson ehf
AB varahlutir ehf
Aðalmálun ehf
Aðalverkstæðið ehf
Aðalvík ehf
Analytica ehf
Arctic Rafting
Arctic Sequentia ehf
Arka heilsuvörur ehf
Arkitektastofan OG ehf
Arkís arkitektar ehf
ASK Arkitektar ehf
Augað gleraugnaverslun
Auglýsingastofan ENNEMM
ÁM-ferðir ehf
Ársól snyrtistofa
ÁTVR Vínubúðir
B. Ingvarsson ehf
Bandalag háskólanna
Bending 1 ehf
Ber ehf, vínheildsala
Bergsson Mathús
Betri bílar ehf, s: 568 1411
Bílalíf, bílasala
Bílamálun Halldórs Þ
Nikulássonar
Bílamálun Sigursveins
Sigurðssonar
Bílastjarnan
Bíóhljóð ehf
Bjarnar ehf
BK fasteignir ehf
Blaðamannafélag Íslands
Blikksmiðja Reykjavíkur
Blikksmiðjan Glófaxi hf
Blikksmiðurinn hf
Bonito ehf-Friendtex á Íslandi &
Praxis á Íslandi
Borgarpylsur
Bókaútgáfan Hólar ehf
Bókaútgáfan Salka
Bókhaldsstofa Haraldar slf
Bókhaldsþjónustan Viðvík ehf
Bókhaldsþjónustan Vík
Bólsturverk sf
Bónus
Brauhúsið ehf
Brimborg ehf
Brimdal ehf

Brúskur hársnyrtistofa, s: 587
7900
BSI bifreiðaverkstæði ehf
BSRB
Búálfurinn sportbar ehf
Cafe Roma
City Car Rental
Creditinfo
Danfoss hf
Danica sjávarafurðir ehf
Dúktak ehf
Dýralæknastofa Reykjavíkur ehf
Dýraspítalinn Viðidal ehf
E.T. hf
Efling stéttarfélag
Eignamiðlunin ehf
Einar Stefánsson ehf
Endurskoðendabjónustan ehf
Engo verkefni ehf
Ergo fjármögnunarþjónusta
Íslandsbanka
Erla, hannyrðaverslun
Ernst & Young ehf
Fasteignasalan Garður ehf
Fastus ehf
Ferðafélag Íslands
Ferðabjónusta bænda hf
Ferskar kjötvörur hf
Félag íslenskra bifreiðaeigenda
Félag íslenskra hjúkrunarfræð-
inga
Fínka ehf, málningarverktakar
Fjallabak ehf
Fjárhald ehf
Fjármálaeftirlitið
Flisar og Flot ehf
Formverk
Fótaaðgerðastofan frískir fætur
Frami, félag leigubifreiðastjóra
Frívörverslunin Saxa ehf
Gallerí Garður ehf, garðyrkju-
þjónusta
Garðasteinn ehf
Garðs Apótek ehf
GÁ húsgögn ehf
Gáski sjúkraþjálfun ehf
Gátun ehf, bókhaldsþjónusta
Geiri ehf, umboðs- og heild-
verslun
Gilbert úrsmiður
Ginger slf
Gistihúsið Víkingur ehf

Gjögur hf
Gjörvi ehf
GLÁMA-KÍM arkitektar
Glitur ehf
Glóey ehf
Golfskálinn, golfverslun
GP-arkitektar ehf
Gray Line Iceland
Grettir Guesthouse ehf
Guðmundur Arason ehf, smíða-
járn
Guðmundur Jónasson ehf
Gullkistan skrautgripaverslun-
www.thjodbuningasilfur.is
Gullsmiður Eyjólfur Kúld
Gullsmiðurinn í Mjódd
Gúmmisteypa Þ. Lárusson ehf
H og S byggingaverktakar ehf.
H.H. ráðstefnuþjónustan sf
Hafgæði sf
Hagi ehf-Hilti
Hamborgarabúlla Tómasar
Handprjónasamband
Íslands svf
Hár og snyrting
Hárlollugerðin-Kolfinna Knúts-
dóttir, s: 511 5222 & 896 7222
Hársnyrtistofan Aida
Heildverslunin Glit ehf
Heilsubrunnurinn ehf, nudd-
stofa
Heimili ehf-fasteignasala
Heimilisprýði ehf
Helgason og Co ehf
Hjartarbúð
Hjá Guðjón Ó ehf
Hjúkrunarheimilið Skjól
Hljóðbók.is, hljóðvinnsla
Hópfærðabílar Snælands
Grímssonar ehf
Hótel Frón ehf
Hótel Holt
Hótel Leifur Eiríksson ehf
Hreinsitækni ehf
Hreyfimyndasmíðjan ehf
Hreyfing heilsurækt
Hreysti ehf
Hugmót ehf
Húsafí sf
Húsaklæðning ehf -
www.husco.is
Húsvernd ehf
Höfðakaffi ehf

Höfði fasteignasala
Icelandic Fish & Chips ehf
Iðnmennt ses
Iðnó ehf
Invent Farma ehf
Isavia
Í allar áttir ehf
Í pokahorninu
Ísbúð Vesturbæjar ehf
Íslenska auglýsingastofan
Íslenska Gámafélagið ehf
Íslenska umboðssalan hf
Íslenskir endurskoðendur
Íþróttabandalag Reykjavíkur
J. S. Gunnarsson hf
Jafnvægi ehf, Aveda
Jens Guðjónsson ehf, skart-
gripaverslun
Jónar Transport hf
K. H. G. Þjónustan ehf
K. Pétursson ehf
Katla matvælaíðja ehf
Kemi ehf-www.kemi.is
Kirkjugarðar
Reykjavíkurprófastsdæma
Kjörgarður
Klettur, sala og þjónusta ehf
Klökk Arkitektar -
Verkfærðingur ehf
KOM almannatengsl
Kopar & Zink ehf
Kramhúsið ehf
Kvikk Þjónustan ehf
Kælitækni ehf.
Lagnalagerinn ehf
Landssamband lögreglumanna
Landssamtök lífeyrissjóða
Landvernd
Láshúsið ehf
LC Ráðgjöf ehf stjórnunar-og
rekstrarráðgjöf
Lifandi vísindi
Listvinahúsið, leirkerasmíði
Litaskil ehf
Litla Bílasalan ehf
Loftstokkahreinsun.is,
s: 893 3397
LOG lögmansstofa sf
Lyfis ehf
Lyfjaver ehf
Lögmannafélag Íslands
Marport ehf

Langvinn veikindi og kynlíf

Sigga Dögg kynlífsfræðingur

MeginStoð setti sig í samband við kynfræðinginn Siggu Dögg og falaðist eftir umfjöllun hennar um kynlíf þar sem annar aðilinn glímir við langvinnan sjúkdóm. Sigga Dögg svaraði um hæl að auðvelt væri fyrir fólk með líkamleg vandamál að leita til lækna og hjúkrunarfræðinga eftir viðeigandi úrræðum. Hún vildi hins vegar leggja áherslu á að fólk virkjaði ímyndunaraflíð og sendi okkur tvo pistla sem ættu að hrista upp í því!

Sigga Dögg bregður á leik.

AÐ KVEIKJA Á KYNLÍFI

Við leggjumst upp í rúm eftir langan dag, krakkarnir sofnaðir (í sínu rúmi!) og við andvörpum. „Ertu þreytt?“ segir hann og horfir á mig næstum gleypa hann í stóru geispi. Ég tek utan um hann, kyssi hann blíðlega, klíp aðeins í typpið, nudda smá punginn og býð honum góða nótt.

Segir mér hugur að þetta séu dæmigerðar samræður víða um heim. Þar leggst dauðþreytt til hvílu en spurningin hangir í loftinu, er stuð fyrir smá kelerí? Eða kannski ekki kelerí, kynlíf, jafnvel samfarir. Hér nefnilega getur fólk lent í skilgreiningarflækju. „Æ nei, ekki núna ég ætla bara að fara sofa“ er sagt og svo rúllað sér yfir á aðra hliðina, frá bólfélaganum, og sængin dregin þétt upp á höku og augum lokað, eða ekki. Þetta nei getur þýtt svo margt en til að styggja ekki, eða kannski frekar, til að vekja ekki löngun sem ekki er nenna til að

klára, þá er auðveldara að segja bara nei og fara að sofa.

„Æ ekki núna, ég nenni ekki“

Okkur hefur verið kennt að byrja ekki á neinu sem við sjáum ekki fyrir okkur að klára. Ekki strjúka nema þú ætlir alla leið í fullnægunguna. Annars ertu bara með leiðindi, nú eða ennþá verra, þín bíður skylda að ljúka höfnu verki. Þetta finnst mér leiðinlegur skilningur á hvernig megi rækta nánd á þessum örfáu þreyttu mínútum í lok dags.

Bara það að sýna hvort öðru innilega ást með stökum og koss-um þarf ekki að þýða að nú séu samfarir eftir fimm mínútur. Svo allir viðstaddir séu með það á hreinu þá má bara taka það fram. „Ástin mín, mig langar aðeins að knúsast en ég er mjög þreytt/-ur“ og svo má láta höndina renna eftir bakinu, jafnvel klípa smá í rassinn, og upp eftir inn-anverðu lærinu. Þú berð ekki ábyrgð

á fullnægungu bólfélagans eða örvun. Það er allt í lagi að örvast kynferðislega og sofna út frá því. Það þarf ekki allt að enda í fullnægungu og þetta felur ekki í sér neina sérstaka stríðni, þetta er bara innilega snerting sem aðeins þið eigið og með því að strjúka hvort öðru þá tengist þið. Það er þessi nánd.

Með lítilli innilegri snertingu er lagður grunnur að nánd sem dregur fólk að hvort öðru. Þannig skapar þú stemmingu fyrir kynlíf seinna meir, helst með tilheyrandi unaði fyrir alla viðstadda.

Ekki strjúka kynfærin!

Hver og einn hefur sínar reglur um sinn líkama en það getur verið mjög frelsandi að mega strjúka kynfærum varlega án þess að það þurfi að leiða eitthvert annað en inn í draumaland. Geturu ímyndað þér hversu huggulegt það er að sofna

með aðra hönd á dúnmjúku brjósti eða jafnvel utan um pung eða lim?

Stór liður í að fá þör til að endurstilla sig í kynlífi byggir einmitt á þessum innilegu stökum án kynferðislegra merkinga, svokölluð „focus sensate“ meðferð þróuð af Masters og Johnson. Þar er fyrst

lögð áhersla á stökur utan kynfæra og kannski þurfið þið það á meðan þið eruð að venjast slíkum stökum og leyfa ykkur að slaka á og njóta þeirra.

Það þarf því ekki alltaf kertaljós og kósí tónlist til að skapa stemninguna. Þið skapið stemminguna

sjálf með hvort öðru og þegar innilegar stökur verða hluti af ykkar snertingu við hvort annað þá fer það að hafa áhrif á hvernig þið talið við hvort annað og um hvort annað. Prófið bara. ■

ÉG NÆ HONUM EKKI UPP!

Nýlega kom ungur maður upp að mér og sagði mér frá risraunum sínum. Honum leið mjög illa yfir þessu og hugsaði mikið um þetta. Hann hafði orðið sér útum lyf sem svipar til Viagra en var hræddur um aukaverkanir við inntöku þess. Eftir að við höfðum spjallað saman í góðar þrjár mínútur þá komumst við að þeirri niðurstöðu að hann þyrfti ekki lyf heldur væri málið andlegs eðlis og tilfinningalegt. Um leið og bólfélaginn leggst í rúmið hefjast kvíðatengdar hugsanir um hvort typpið muni bregðast viðkomandi eða ekki. Þetta er klassískur kvíði og þar sem heili stjórnar líkama þá hjálpar það engum að festast í slíkum vítahring.

Þetta er ekki fyrsti ungi maðurinn sem kemur til mín með þetta vandamál og mig grunar ekki heldur sá síðasti. Það er nefnilega bullandi frammistöðukvíði hjá ungum typpum. Kynlífshandritið segir að allt standi og falli með stinngu limsins og ef stinning næst ekki, fær maður þá endurgreiddan aðgangseyrinn?

Fullnæging, með eða án lims

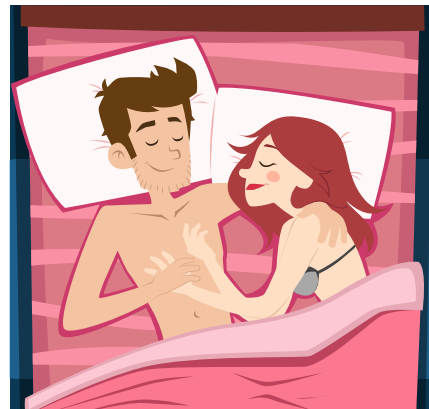
Risvandamál og fullnægingartímasetning veldur miklu hugarangri og menn segjast reyna sefa bólfé-

lagann sem á móti reynir að hughreysta viðkomandi og stinga upp á öðrum athöfnum, öðrum gælum, öðrum leiðum til að vera innilegum. Það bregst þó ekki að typpið er í kvíðakasti, hundleitt, ófullnægt og í fýlu. Það hjálpar engum í bólinu ef annan bólfélagann langar að kasta sér í gólfið og öskra af pírtingi. Þú ert með hendur og þær skal nota.

Breytum handritinu!

Svo er það hinn endinn á gagnkynhneigða samfaramunstrinu. Ungar stelpur kvarta oft undan sviða og óþægindum við samfarir við typpi. Þær reyna og reyna en allt kemur fyrir ekki, þetta er allt svo sárt. Ein stelpa bað mig um að skrifa pistil og biðla til drengja að vera duglegri í sleik og ekki líta á það sem hluta af forleik heldur sem nauðsynlegan hluta af öllu ferlinu, leiðin til að tengjast og halda stuðinu gangandi.

Þegar ég fær þessar spurningar frá fólki og hlusta á þeirra upplifanir, hugsanir og reynslu þá fer rödd að garga hástöfum inn í höfðinu á mér; „taktu samfarir útúr jöfnunni!“. Allur þessi kvíði, sársauki, sjálfsásökun, feikaðar fullnægingar og leiðindi eru útfrá handriti sem geng-

ur ekki upp. Lífið er ekki klámmynd þar sem markmiðið er fimmtán stellingar á fimmtán mínútum. Lífið er tenging, nánd, innileiki, skemmtun, hlátur, sleikur, sviti, líkamslykt, stökur og augnsamband. Það er aðeins ein leið til að gera unað að órjúfanlegum hluta af kynlífi og það er að breyta samfarahandritinu.

Vertu með mér

Það endar ekki allt, eða byrjar, með samförum. Það veit stór hluti mannkyns sem stundar kynlíf sem brýtur í bága við inn-út taktinn. Við þurfum að hægja á okkur. Fara meira í sleik. Gæla hvort við annað. Tala saman. Horfa hvort á annað. Njóta samverunnar og innileikans. Fíflast og prófa sig áfram. Þegar þú snýrð dömu upp að vegg til að þrykkja í „doggie“ þá fer þetta allt. Nú er tími til endurskoðunar og lærdóms. Við krefjumst unaðar úr kynlífi en til þess að það náist þá þarf ansi mikið að breytast og fyrsta skrefið er að setja samfarir á pásu. ■

Segist bara hafa það mjög gott

Viðtal: Páll Kristinn Pálsson

Daníel Kjartan Ármannsson er 37 ára, fæddur á Egilsstöðum og ólst þar upp til 1999 er hann fluttist til Reykjavíkur. „Ég tók tvær annir í menntaskólanum á Egilsstöðum, stefndi að því að verða íþróttakennari þegar ég yrði stór en komst svo að því að námið var að miklu leyti bóklegt þannig að ég fékk mér vinnu í gamla kaupfélagsbakaríinu á Egilsstöðum og ákvað að læra til bakara. Þegar ég flutti suður byrjaði ég hjá Mosfellsbakaríinu og þá kveiknaði á metnaðinum fyrir alvöru. Þar hef ég unnið lengstaf allar götur síðan, en tekið af og til stutt tímabil annars staðar.“

Daníel Kjartan hefur unnið til nokkurra verðlauna á bakaraferlinum, bæði hér heima og erlendis. „Annars finnst mér flottasti titillinn sem ég hef hampað að vera eiginmaður og pabbi, það skiptir miklu meira máli en allt hitt. Ég er kvæntur alveg yndislegri manneskju, Valdís Ólafsdóttir heitir hún, er snyrtifræðingur og einkaþjálfari og starfar í móttökunni hjá Heilsuborg. Við búum í Kópavogi og eigum tvo flotta stráka, Aron Gabríel sem fæddist 2004 og Ísak Leví sem fæddist 2010 og samkvæmt sönarnum eigum við í júní næstkomandi von á dóttur sem við köllum Adele svona til gamans af því við höldum svo mikið upp á söngkonuna með því nafni.“

Daníel varð fyrst var við MS-sjúkdóminn árið 2002 þegar hann fékk sjóntaugabólgu með tvísýni. „Þetta kom eftir að ég hafði verið að djöflast heila helgi í vinnunni og ég hélt að þetta væri bara vegna mikils álags og lítills svefns. En tvísýnið hætti ekki og ég leitaði til augnlæknis. Hann skoðaði mig og pantaði sérstök prismagler frá Þýskalandi en deginum áður en ég átti að sækja þau hvarf tvísýnin eins snögglega og hún hófst. Þá hugsaði ég með mér að þetta hlyti þá bara að hafa verið álagið.

En svo kom tvísýnin aftur 2009, sjö árum seinna sem sagt, en undir svipuðum aðstæðum, miklu vinnuálagi. Ég ætlaði bara að láta það líða hjá eins og í fyrra skiptið en þá skipaði tengdmóðir mín mér hreinlega að fara til læknis, ég gæti ekki látið sem ekkert væri þegar svona alvarlegt væri að gerast með augun í mér. Ég skellti mér því á læknavaktina, læknir þar sendi mig snarlega á bráðadeild Landspítalans og ég var settur í alls kyns rannsóknir, meðal annars segulómun. Það komu í ljós þessar dæmigerðu skellur úti um allt í heilanum og mænunni – svo að bara nokkrum dögum eftir að tengdamamma skipaði mér að leita til læknis var ég greindur með MS-sjúkdóminn.“

Gekk með alls konar grillur

Hafðirðu þá ekki fundið fyrir öðrum velþekktum byrjunareinkennum, svo sem dofa og þreytu?

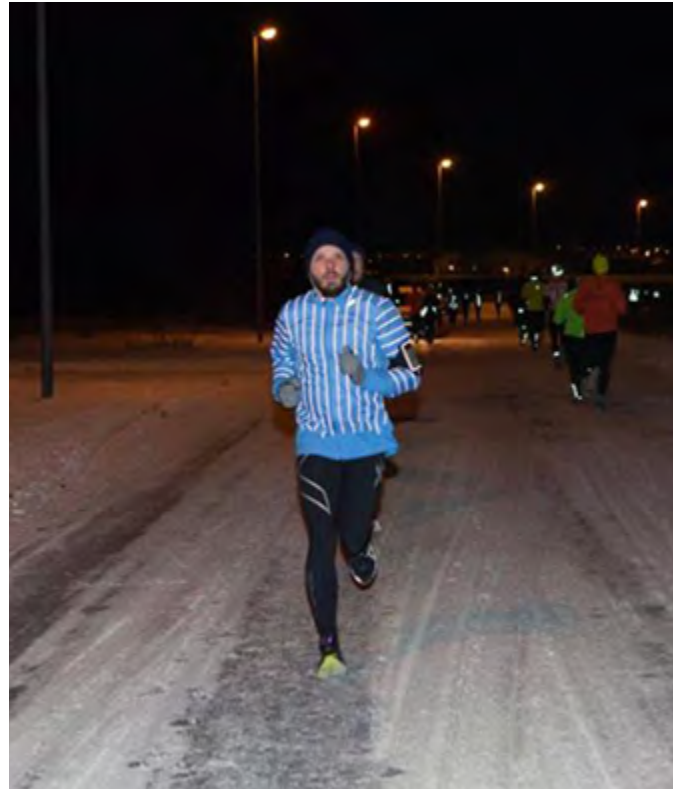
„Jújú, en ég hafði alltaf skrifað allt slíkt á vinnuálag. Það var til dæmis fljótlega upp úr aldamótunum sem ég fór að finna fyrir dofa í útlimum, en hugsaði með mér að það hlyti bara að vera klemmd taug, já eða bara eitthvað sem fylgdi aldrinum. Ég leit einhvern veginn aldrei á þetta sem stórt mál, og það gilti líka með þreytuna og verki sem hafa verið stöðugir mjög lengi út um allan líkamann. Læknarnir tala um þetta sem taugaverki, þeir eru úti um allt í hausnum, bakinu, höndum og fótum allan liðlangan daginn. Það er helst þegar ég næ að sökkva mér niður í vinnu að ég hætti að taka eftir þeim.“

Hvernig leið þér við að fá að vita að þú værir með MS?

„Það má vel vera að ég hafi verið eitthvað smeykur í byrjun, en ef ég á að vera alveg hreinskilinn þá var mér að vissu leyti létt við að fá að vita hvað væri að mér. Ég var búinn að ganga svo lengi með alls konar grillur um hvað gæti verið að plaga mig, til dæmis hugsaði ég mikið um hvort þetta hlyti bara ekki að vera ólæknandi og banvænt heilaæxli. En þarna fékk ég að vita við hvað ég væri að slást og það er alltaf þægilegra að vita það.“

Varstu ekki settur strax á einhver fyrirbyggjandi lyf?

„Ég var ekki talinn nógu veikur til að fara beint á Tysabri, heldur byrjaði á Avonexi í sprautuformi. Það

Daníel Kjartan er í hlaupahópi HK í Kópavogi og hleypur marga kílómetra í hverri viku.

virtist þó ekkert gagna mér, skellunum fjölgaði bara og fjölgaði. Þá var ég settur á Copaxone, sem dugði heldur ekkert til að stöðva skellurnar og gerði mig þar að auki þunglyndan. Þá ákvað ég bara að taka engin lyf og var án þeirra í fjögur og hálf ár. Svo var það haustið 2014 að ég hittu Kára Stefánsson út af alveg ótengdu máli. MS-sjúkdómur minn kom þó til tals og þegar hann heyrði að ég tæki ekkert fyrirbyggjandi lyf húðskamm- aði hann mig og spurði blákalt hvort ég ætlaði að láta eins og algjör fáviti með því að sniðganga meðferð sem gæti hægt á framgangi sjúkdómsins, hvort ég gerði mér virkilega ekki grein fyrir alvöru málsins. Ég ákvað að fara að ráðum hans, talaði við Björn Loga Þórarinsson, MS-lækninn minn, og fór í framhaldinu að taka lyfið Tecfidera sem er í töfluformi. Ég finn reyndar engan mun á mér eftir að ég byrjaði að taka það en á eftir að fara í segulómun til að ganga úr skugga um hvort það sé samt að gera mér gagn eða ekki.“

Hægfara síversnun

Hvaða gerð MS-sjúkdómsins ertu með?

„Læknarnir hafa aldrei viljað setja mig í einhvern ákveðinn flokk sjúkdómsins. Ég fæ ekki þessi dæmigerðu MS-köst, þetta er bara stöðugt í gangi og ég er kominn á þann stað að vera alltaf verkjaður og þreyttur. Ástand mitt hefur verið mjög svipað undanfarin þrjú til fjögur ár, en ég er líklega með þá sjúkdómsgerð sem kallast hægfara síversnun.“

Hvaða áhrif hefur MS haft á líf þitt; breyttirðu til dæmis um lífsstíl?

„Ja, er það ekki alltaf svolandi að þegar veikindi koma upp fer fólk að hugsa betur um sig. Hættir að reykja og drekka áfengi, tekur út sykurlinn úr fæðunni og svo framvegis. En ég er það heppinn að eiga svo yndislega konu að það er alltaf hreint heima hjá okkur og hollur matur á borðum. Það var þannig fyrir sjúkdómsgreininguna og ég get heldur ekki sagt að ég hafi hætt að smakka vín og svo framvegis af því ég er með MS, ég var hættur því löngu áður.

Ég fer mikið út að skokka, er í hlaupahópi HK í Kópavogi, fer þrisvar til fjórum sinnum í viku. Þetta er svo mikil heilun, maður er ekki að elta neinn, hleypur bara á sínum hraða með tónlist í eyrunum. Ég tek oft þátt í langhlaupum, en á æfingum hleyp ég svona átta til tíu kílómetra og einu sinni í viku tek ég lengra hlaup, svona sextán til átján kílómetra. Ég sleppi því svo bara ef veðrið er mjög slæmt. Ég fæ stundum tvísýni þegar líkamshitinn hækkar við áreynsluna en það hættir svo um leið og hann lækkar aftur.“

Aldrei verkjalaus

Margir með MS tala um að þreytan plagi þá einna mest; hvernig tekstu á við hana?

„Ég spila það mikið eftir eyranu ef svo má að orði komast. Á venjulegu kvöldi erum við fjölskyldan farin í háttinn klukkan hálfelfu. Mér finnst ég í ágætum málum ef ég passa upp á svefninn. Og ég fer á fætur snemma á morgnana með strákunum og fer með þá í skólann og mæti í vinnuna klukkan hálfnú. Ég vinn yfirleitt svona fjóra til fimm tíma á dag, vinnuveitendur mínir eru mjög tillitssamir við mig. Ég fæ til dæmis mikið að

dunda mér við það sem ég hef sérstakan áhuga á, hollar vörur eins og súrdeigsbrauð og fleira í þeim dúr. Það er mikið um tilraunir á slíkum vörum hér í Mosfellsbarkarí, enda eru þær vinsælar og roksejast alltaf.“

Ertu líka á örorkulífeyri?

„Já, ég fæ örorkulífeyri í gegnum lífeyrissjóðinn minn, sem er það fínt að ég fæ bara nokkra þúsundkalla frá Tryggingastofnun ríkisins. Reyndar fara laun mín oftast langleiðina með að þurrka út lífeyrisgreiðslurnar enda vil ég helst ekki vera á þessum örorkulífeyri. Ég verð þó að passa mig á að vinna ekki of mikið því þá fer allt úr skorðum og maður fær það í hausinn nokkrum mánuðum seinna. Þessi lífeyrismál eru svo ógurlega viðkvæm og snúin hjá mér eins og flestum.“

Óttastu framtíðina með MS?

„Ég er alinn þannig upp af foreldrum mínum, sem ég tel mig mjög heppinn með að eiga, að ég hef bara áhyggjur af vandamálunum þegar þau koma upp. Ég velti mér ekki upp úr ef og hefði og svo framvegis ... Eins og ég segi þá finn ég alltaf fyrir einkennum, verkirnir eru bara eins og einhver staðalbúnaður í líkama mínum. Ég spái stundum í það þegar ég er einn með sjálfum mér hvernig líðanin væri ef ég hefði enga verki og þá liggur við að ég hugsi að ég mundi sennilega sakna þeirra. Ég er nefnilega búinn að gleyma því hvernig það er að vera án verkja. En ég nenni ekki að væla yfir þeim, þetta er bara svona. Og ég er ekkert að bera líðan mína á torg fyrir fólk dags daglega. Ég gæti heldur ekki farið að segja öllum alltaf að ég sé að drepast úr verkjum. Ég segi fólki bara að ég hafi það mjög gott. Fólk nennir heldur ekkert að heyra mann tala um þetta. Ég hlífi konunni og strákunum mínum alveg við þessu – það er helst að ég væli í mömmu og pabba...“ ■

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

Reykjavík

Málarameistarar ehf
 Málarasmiðjan ehf
 Málningarvörur ehf
 MD vélar ehf-www.mdvelar.is
 Mobilitus ehf
 MS Armann skipamiðlun ehf
 MS Lausnir ehf
 Múrarameistarafélag Reykjavíkur
 Myconceptstore
 Nasdaq Iceland
 Neskjör ehf
 Neytendasamtökin
 Nínukot ehf - Vinna um víða veröld
 Norðanmenn ehf
 Nói-Síríus hf
 Nýi ökuskólinn ehf
 Oddgeir Gylfason, tannlæknir og læknir
 Olíuverzlun Íslands hf
 Orka ehf
 Orkuvirki ehf
 Ortis tannréttingar slf
 Ólafur Þorsteinsson ehf
 Ósal ehf
 P&S Vatnsvirkjar ehf
 Páll V Einarsson slf
 Pálmar ehf
 PG Þjónustan ehf
 Pixel ehf
 Pixlar ehf
 Pizza Royal ehf, s: 551 7373 & 554 7373
 Poulsen ehf
 Prentsmiðjan Leturprent ehf
 Rafloagn ehf
 Rafsvið sf
 Raftíðni ehf
 Rafver hf
 Rarik ohf
 Ráðgjöf ehf
 Reiknistofa bankanna hf
 Reki ehf
 Reykjavík letterpress ehf
 Reykjavíkurborg
 RHC
 Rikki Chan ehf
 RJ Verkfræðingar ehf
 Rolf Johansen & Co ehf
 Rossopomodoro, veitingastaður

Röntgen Domus Medica
 S.B.S. innréttingar
 S4S ehf
 Samiðn, samband iðnfélaga
 Samtök starfsmanna fjármála-fyrirtækja-SSF
 Semoco ehf, bílaverkstæði Suzukipjónustan
 Sérefni ehf, málningarvörur-verslun
 SFR stéttarfélag í almannapjónustu
 Shalimar, Pakistanska veitingahúsið
 Sigurgeir Sigurjónsson ehf
 Sigurraf ehf
 SÍBS
 Sjúkraliðafélag Íslands
 Skeifan fasteignamiðlun ehf
 Slökkvilið höfuðborgarsvæðisins bs
 SM kvótapijónustan ehf
 Smith og Norland hf
 Smiðapjónustan ehf
 Sólarfilma ehf
 Sólun Bistro
 Sportlíf-www.sportlif.is
 Spöng ehf
 Stansverk ehf
 Starfsmannafélag Reykjavíkur
 Stilling ehf
 Stólpi gámar ehf, gámaleiga-og sala
 Tandur hf
 Tannálfur, tannlæknastofa
 Tannlæknastofa Friðgerðar Samúelsdóttur
 Tannlæknastofa Gísla Vilhjálmssonar
 Tannlæknastofa Guðrúnar Haraldsdóttur
 Tannlæknastofa Sigurðar Björgvínssonar
 Tannlæknastofa Sigurjóns Arnlaugssonar ehf
 Tannlæknastofa Sólveigar Þórarinsdóttur ehf
 Tannréttingar sf
 Tannsmiðjan Króna sf
 Tannþing ehf
 Tark - Arkitektar
 Teiknistofan Tröð ehf
 THG Arkitektar ehf
 Timberland

Toppfiskur ehf
 Tónastöðin ehf
 Trackwell hf
 Trausti Sigurðsson tannlæknir
 TREX-Hópfærðamiðstöðin
 Tölvar ehf
 Umslag ehf
 Úti og inni sf
 VA arkitektar ehf
 Varma & Vélaverk ehf
 Veitingahúsið Lauga-Ás
 Veritas lögmenn
 Verkfræðistofan Afl og Orka ehf
 Verkfræðistofan VIK ehf
 Vernd, fangahjálpi
 Verslunin Rangá
 Vélsmiðjan Harka hf
 Vélvík ehf
 Við og Við sf
 VSÓ Ráðgjöf ehf
 Vörn, öryggisfyrirtæki
 Þaktak ehf
 Þórarinn G. Valgeirsson
 Þvottahúsið A. Smith ehf
 Ögurvík hf
 Ökumennt ehf
 Öllu reddað ehf

Seltjarnarnes
 Felixson ehf
 Nesskip hf

Vogar
 Kvenfélagið Fjóla
 Loftræstihreinsun ehf

Kópavogur
 ALARK arkitektar ehf
 Allianz á Íslandi hf
 Arnardalur sf
 Attentus-Mannauður og ráð ehf
 Automatic ehf, heildverslun
 ÁF Hús ehf
 Bifreiðaverkstæðið Toppur ehf
 bilalokkun.is
 Bílaklæðningar hf
 Bílamálinn Varmi ehf
 Bílaskjól,bifreiðasmiðja
 Bílasprautun og réttingar Hjartar
 Bliki bílamálinn og réttingar ehf
 Bossanova ehf

Bókun sf endurskoðun
 Dressmann á Íslandi ehf
 Einar Beinteins ehf - Dúklagningameistari
 Elfa Guðmundsdóttur tannlæknir, s: 564 6250
 Elva Björk Sigurðardóttir, tannlæknir
 Fasteignasalan Þingholt ehf
 Fidesta ehf, viðskiptaráðgjöf-www.fidesta.com
 Fjölvirki ehf
 Flugfreyjufélag Íslands
 Hamraborg ehf
 Hilmar Bjarnason ehf, rafverktaki
 Hjörtur Eiríksson sf
 Hringás ehf
 Hype ehf
 Ingi hópfærðir ehf
 Init ehf
 Inmarsat Solutions ehf
 Innviðir ehf
 ÍSA stál
 Ísfix ehf
 Íshúsið ehf
 Íslenskt marfang ehf
 Ístal ehf
 JÓ lagnir sf
 JS-hús ehf
 Jökullfell ehf
 Klukkan, úr og skartgripir
 Krafla ehf
 Loft og raftæki ehf
 Lögmennastofa Guðmundar Þórðarsonar og fasteignasala Kópavogs
 Pottagaldrar ehf
 Prófill tannréttingar slf
 Rafgeisli ehf
 Raffholt ehf
 Rafmiðlun hf
 Rafnar ehf
 RS snyrtivörur, L'occitane
 S.Guðjónsson ehf
 Saumastofa Súsönnu
 Skalli
 Slökkvitækjapjónustan ehf
 Sports Direct
 Stapafell ehf, s: 775 5111
 Stálsmiði Magnúsar Proppé sf
 Teitur hópfærðabílar ehf
 Turninn

Fjölbreytt líf í Eyjafirði

Dagbjört Anna Gunnarsdóttir

Aldrei hefði mig grunað að sem MS-einstaklingur myndi ég leiðast út í ritstörf, en nú er svo komið og er það vel, þrátt fyrir að ég flissi með sjálfri mér, að sjálfri mér yfir þeim „örlögum“. En einhver sagði að maður ætti alltaf að vera að prófa eitthvað nýtt.

Þegar ég flutti aftur norður eftir ellefu ára dvöl í Mosfellsbæ var frábært að komast fljótt inn í starf MS-hópsins hér á Eyjafjarðarsvæðinu og hefur það gert mikið fyrir mig og mína. Ég er 41 árs móðir þriggja barna sem verða 22, 19 og 12 ára á þessu ári og hörkuvel gift honum Gunnari mínum.

Fyrirlestrar í háskólanum

Starf MS-félagsins á Eyjafjarðarsvæðinu er fjölbreytt, nú sem endranær. Það sem helst er að fréttu er að kennari í iðjuþjálfun við Háskólann á Akureyri hafði samband við Jón T. Ragnarsson, einn liðsmanna okkar, sem er lesendum að góðu kunnur af greinar-skrifum í blaðinu á undanförunum árum. Kennarinn hafði áhuga á að koma nemendum sínum í kynni við MS-sjúkdóminn og fá frásagnir frá fyrstu hendi af reynslu og þeirri hugsanlegu fötlun sem honum getur fylgt. Úr varð að Jón fór í

skólann að ræða við nemendur og áhugi þeirra var það mikill að hann endaði á að halda þar tvo fyrirlestra. Einnig stendur til að fara með nemendur í bæjarferð og skoða t.d. aðgengi að verslunum miðbæjarins og hvernig það er fyrir einstakling með skerta hreyfigetu að rötast þar um. Niðurstaða þeirrar ferðar verður eflaust til góða fyrir alla viðkomandi.

Reiðnámskeið fyrir MS-fólk

Reglulega hefur komið upp sú umræða hér norðan heiða hvort mögulegt væri að koma á fót reiðnámskeiðum eða þjálfun fyrir MS-fólk, líkt og gert hefur verið í Mosfellsbæ. Haft hefur verið samband við Christina Finke sjúkráþjálfara, sem lært hefur handtökin við slíka þjálfun og fengum við þar góð viðbrögð. Hrossabóndinn Svavar Hreiðarsson, sem er einn af okkur ásamt títtnefndum Jóni munu sjá til þess að ekki skorti reiðskjóta. Þegar

Dagbjört Anna Gunnarsdóttir

er búið að útvega sérútbúinn hnakk og upphækkun. Vilyrði hefur fengist fyrir nýtingu á reiðhöll Akureyrar þegar þar að kemur. Þetta verður kynnt betur fyrir lesendum þegar nær dregur og hugsanlega verða birtar myndir þegar verkefnið er komið í gang.

Þá er á döfinni er að heimsækja grunnskóla á Akureyri og nágrenni og hitta börn og kennara og fræða þau um lífið og tilverun hjá MS-fólki og er skipulagning þessa í fullum gangi.

Reglulegir hittingar MS-fólks á Eyjafjarðarsvæðinu halda áfram fyrsta miðvikudag í mánuðinum kl. 18 og hittumst við á veitingastaðnum Strikinu. ■

Háskólinn á Akureyri, þar sem Jón R. flutti fyrirlestra um MS.

Reiðskjótarnir Vignir og Fröken munu hossa norðlensku MS-fólki.

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

Kópavogur

Tölvustöð ehf
Útfararstofa Íslands ehf
Vaki fiskeldiskerfi hf
Veitingaþjónusta Lárusar Loftssonar
Vélaleiga Auberts Högnasonar ehf
Vidd ehf, flísaverslun
www.weleda.is
Ýmus ehf, heildverslun
Zenus sófar
Þrif ehf
Þvegillinn ehf
Ökukennsla EK ehf

Garðabær

Aflbinding-Járnverktakar ehf
Aþ-Þrif ehf
Bílasprautun Íslands ehf
Fashion Group ehf
Garðabær
Geislátækni ehf-Laser-þjónustan
H.Filipsson sf
Hafnasandur hf
Hitakerfi ehf
IP Dreifing ehf
Marás vélar ehf
Okkar bakarí ehf
Pípulagnaverktakar ehf
Raftækniþjónusta Trausta ehf
S.S. Gólf ehf
Val - ás ehf
Vélsmiðja Þorgeirs ehf.
Vörukaup ehf, heildverslun
Önnu Konditorí slf.
Öryggisgirðingar ehf

Hafnarfjörður

220 hárstofa ehf
Aflhlutir ehf
Alexander Ólafsson ehf
Altis ehf
Ás, fasteignasala ehf
Ásafll ehf
Batterið Arkitektar ehf
Bindir & Stál ehf, byggingavörur
Brotahl ehf
Byggingafélagið Sandfell ehf
Einar í Bjarnabæ ehf
Eiríkur og Einar Valur ehf

EÓ-Tréverk sf
Fagstál ehf
G.S. múrverk ehf
Gaflarar ehf, rafverktakar
Gunnars mæjónes ehf
H. Jacobsen
Hafnarfjarðarhöfn
Hagmálun slf
Hagtak hf
Harbourfront Guesthouse ehf
Hella ehf, málmsteypa
Héðinn Schindler lyftur hf
Hlaðbær-Colas hf, malbikunarstöð
Hólshús ehf
Hótel Hafnarfjörður ehf
Hraunhamar ehf
Hvalur hf
I.T. lagnir ehf
Íslenskir endurskoðendur, ráðgjöf ehf
Kerfi fyrirtækjaþjónusta ehf
Kjartan Guðjónsson, tannlæknir
Knattspyrnufélagið Haukar
Kvikmyndaverstöðin ehf
Linda Gunnlaugsdóttir
Lögmenn - Hlökkver Kjartansson hrl.
Markus Lifenet
Matbær ehf
Músik og Sport ehf
Myndform ehf
Mynstrun ehf
Opal Sjávarfang ehf
Pappír hf
Rafgeymasalan ehf
Rafrún ehf
Rúnir verktakar ehf
Silkiprent ehf
Sjúkraþjálfarinn ehf
Snittvélin ehf
Spennubreytar
Spíralll prentþjónusta ehf
Stígamaðurinn ehf
Strendingur ehf
Suðulist Ýlir ehf
Sætækni ehf
Tannlæknastofa Harðar V Sigmarssonar sf
Trefjar ehf
Umbúðamiðlun ehf
Umbúðir & Ráðgjöf ehf

Úthafsskip ehf
Verkalýðsfélagið Hlíf
Verkþing ehf
Viðir og Alda ehf
Þarfaping hf

Álftanes

Bitakot, við sundlaugina
Álftanesi
Dermis Zen slf

Reykjanesbær

Áfangar ehf-hreinlætisvörur
B & B Guesthouse
Bílrúðubjónustan ehf
Bústoð ehf
Dacoda ehf
DMM Lausnir ehf
Fagtré ehf
Gull og Hönnun ehf
Happy Campers bílaleiga
Húsagerðin ehf, trésmiðja
IceMar ehf
IGS ehf Keflavíkflugvelli
Ísfoss ehf
Kostur matvöruverslun
Legsteinasala Suðurnesja
Lyfta ehf
M2 Fasteignasala og leigumíðlun
Plastgerð Suðurnesja ehf
Pulsuvagninn í Keflavík
Pústþjónusta Bjarkars ehf
Rafiðn ehf
Reiknistofa fiskmarkaða hf
Rörvirki sf
Suðurflug ehf
Toyota Reykjanesbæ
UPS á Íslandi
Verkalýðs- og sjómannafélag Keflavíkur og nágrennis
Verslunarmannafélag Suðurnesja
Vísir, félag skipstjórnarmanna á Suðurnesjum
Vökvatengi ehf

Grindavík

Flutningaþjónusta Sigga ehf
Hársnyrtistofan Rossini ehf
Hjólbarðaverkstæði Grindavíkur
Jens Valgeir ehf
Marver ehf
Ó S fiskverkun ehf

TG raf ehf
Vísir hf
Þorbjörn hf

Sandgerði

Fiskmarkaður Suðurnesja hf
Nesmúr ehf
Vélsmiðja Sandgerðis ehf

Garður

Aukin Ökuréttindi ehf

Mosfellsbær

Blikksmiðjan Borg ehf
Dalsgarður ehf, gróðrarstöð
Elmir-teppaþjónusta ehf
Fagverk verktakar sf
Fiskbúðin Mos ehf
Guðmundur S Borgarsson ehf
Hús-inn ehf
Mosfellsbakarí
Nonni litli ehf
Pípulagningaþjónusta B Markan ehf
Réttingaverkstæði Jóns B. ehf
Rögn ehf
Sjöund slf
Vélsmiðjan Orri ehf

Akranes

Akraborg ehf
Bifreiðastöð Þórðar Þ.
Þórðarsonar
Bílar og dekk ehf
Bílasala Akraness ehf - Bílás
Garðar Jónsson, málarameistari
Hús og bátar ehf
MVM ehf
Sjúkraþjálfun Georgs Janussonar
Skaginn hf, Þorgeir og Ellert
Smurstöð Akraness sf
Snókur verktakar ehf
Straumnes ehf, rafverktakar
Verslunin Bjarg ehf
Þorgeir og Ellert hf

Borgarnes

Ferðaþjónustan Húsafelli ehf
Golfklúbbur Borgarness
Gæðakokkar ehf
Hársnyrtistofa Margrétar
J.K. Lagnir ehf
Kaupfélag Borgfirðinga
Nes ferðaþjónusta -
www.nesreykholt.is

„Hvað er svona fallegur maður að gera í svona ljótum hjólastól?“

Anna Margrét Ingólfssdóttir

Fyrir tæpum þremur árum lauk ég BA-gráðu í félagsráðgjöf frá Háskóla Íslands og síðan diplomagráðu í fötlunarfræðum frá sama skóla í fyrra. Ein helsta ástæða þess að ég hef áhuga á að skrifa um MS-sjúkdóminn og síðar að fara í nám í fötlunarfræðum er að móðir mín er með MS. Með námi mínu hafði ég meðal annars áhuga á að öðlast betri skilning á sjúkdómnum sem og þeim áhrifum sem hann getur haft á líf fólks og þeirra nánustu.

Anna Margrét Ingólfssdóttir

Í fötlunarfræðinni gerði ég verkefni sem byggðist á viðtölum við tvo einstaklinga með MS sjúkdóminn og upplifunum þeirra á notkun hjálpartækja og hvernig þeir upplifðu að vera greindir með sjúkdóminn. Ég fékk góðfúslegt leyfi þeirra til þess að deila þessum upplifunum og viðhorfum þeirra í þessari grein. Þá verður maðurinn kallaður Gunnar og konan Jóna hér að neðan, þar sem þau njóta bæði nafnleyndar.

Að greinast með MS

Algeng sjúkdómseinkenni meðal fólks með MS eru jafnvægisleysi, erfiðleikar með þvaglát, sjóntruflanir, krampar, þreyta, lömum, dofi, þunglyndi og minnstruflanir. Fólk með sjúkdóminn hlýtur sjaldan snemmbæran dauða vegna sjúkdómsins en þó þurfa sumir á stöðugri umönnun að halda vegna þess hve veikburða þeir geta orðið. Um 30% fólks með MS telst ekki vera fatlað fyrstu tíu árin eftir greiningu en þriðji hver þarf á hjólastól eða staf að halda að tíu árum liðnum.

Við greiningu á langvinnum sjúkdómi bregst fólk við á mismunandi hátt. Sumir finna fyrir gremju, hræðslu og reiði í kjölfar greiningar. Aðrir finna fyrir létti við að fá sjúk-

dómsgreiningu, en sumir verða fyrir miklu áfalli af völdum greiningar.

Þau Gunnar og Jóna eru í dag á miðjum aldri, bæði greindust þau með MS á milli tvítugs og þrítugs. Þau sinntu bæði störfum sínum þar til ýmis einkenni sjúkdómsins fóru að trufla þau of mikið við dagleg störf.

Eftir að hafa talað við taugalækni sinn komst Gunnar að því að alvarleg veikindi sem hann glímdi við í æsku hafi verið hans fyrsta MS kast, þá missti hann af heilu ári í grunnskóla. Hann hafði leitað sér lækninga lengi en fékk ekki rétta greiningu fyrr en á þrítugsaldri. Þegar hann talar um greininguna sem slíka, þá upplifði hann greininguna í raun ekki sem áfall, þar sem hann segist hafa verið kærulaus og að lífið hafi snúist um íþróttir.

Jóna fékk fyrsta MS kastið þegar hún stundaði framhaldsnám en fékk svo slæmt kast nokkrum árum síðar og var fljótlega eftir það greind með MS sjúkdóminn. Jóna segist hafa verið mjög fegin að fá greininguna og útskýringu á ýmsum einkennum, að það væri ekki neinn alvarlegri sjúkdómur að hrjá hana og hélt áfram sínu striki. Hún frétti af MS félaginu þegar hún fór inn á tauga-

deild og byrjaði strax að mæta á fundi og nýta sér þær æfingar sem þar voru í boði. Greiningin sem slík hafði ekki mikil áhrif á Jónu og manninn hennar en hún segir þó að móðir hennar og stórfjölskyldan hafi haft töluverðar áhyggjur. Gunnar frétti einnig fljótlega eftir greiningu af MS félaginu en hafði lítinn áhuga á félaginu á þeim tímapunkti.

Lífið með MS

Eftir að Jóna hætti að vinna sótti hún meira í námskeið á vegum MS félagsins og nefnir sérstaklega hugræna athyglismeðferð sem hafi hjálpað henni mjög mikið.

Gunnar talar um að samband hans við taugalækni sinn hafi verið einstakt og verið honum sérlega mikils virði en þeir höfðu báðir mikinn áhuga á fótbolta. Þegar Gunnar talar um val sitt á lækni segir hann: „Ég valdi hann og það er besta val sem ég hef valið í lífinu. Þetta er ... þú færð ekki ... eða maður gat ekki fengið betri félaga.“ Þegar lækniurinn lést segist hann hafa fengið sömu tilfinningu og þegar faðir hans féll frá, svo dýrmætur var vinskapur hans honum.

Helsti stuðningur Jónu árin eftir greiningu hefur aðallega komið frá fjölskyldu hennar og vinum. Þetta var

Fagleg og persónuleg

þjónusta

Við leiðbeinum skjólstæðingum Sí, einstaklingum með þvagleka og aðstandendum þeirra og veitum ráðgjöf varðandi hjúkrunarvörur.

	0 0 0 0 0 0 < 0,5 dl < 20 ml	0 0 0 0 0 0 0,5-1 dl 20-30 ml	0 0 0 0 0 0 1-1,5 dl 30-45 ml	0 0 0 0 0 0 1,5-2 dl 35-40 ml	0 0 0 0 0 0 2-4 dl 20-40 ml	0 0 0 0 0 0 4-8 dl 300-300 ml	0 0 0 0 0 0 5-11 dl 300-100 ml	0 0 0 0 0 0 9-14 dl 300-100 ml
TENA Men			TENA Men MVA 1	TENA Men MVA 2	TENA Men MVA 3	TENA Men MVA 4		
TENA Lady	TENA Lady ULTRA MINI ULTRA MINI ULTRA MINI	TENA Lady MINI MINI PLUS	TENA Lady NORMAL	TENA Lady EXTRA	TENA Lady EXTRA EXTRA EXTRA	TENA Lady EXTRA EXTRA EXTRA	TENA Lady EXTRA EXTRA EXTRA	
TENA Pants					TENA Pants DISCREET NORMAL ULTRA ULTRA	TENA Pants PLUS PLUS PLUS	TENA Pants PLUS PLUS PLUS	TENA Pants PLUS PLUS PLUS
TENA Flex								
TENA Comfort								
TENA Slip								

Hæfðu samband og við sendum þér TENA bæklinginn.

Rekstrarvörur
- vinna með þér

Réttarhálsi 2 • 110 Reykjavík
Sími: 520 6666 • Fax: 520 6665
sala@rv.is • rv.is

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

- Borgarnes**
PJ byggingar ehf
Samtök sveitarfélaga í Vesturlandskjördæmi
Sigur-garðar sf
Skorradalshreppur
Solo hársnyrtistofa sf
Söðulsholt ehf
Traktorsverk ehf
Trésmíðja Pálma ehf
Vélaverkstæði Kristjáns ehf
- Reykholt**
Garðyrkjustöðin Varmalandi
- Stykkishólmur**
Bjarnahöfn, ferðaþjónusta og hákarlsverkun
- Grundarfjörður**
Hótel Framnes
Þjónustustofan ehf

- Ólafsvík**
Hringhotels-Hótel Ólafsvík
Ingibjörg ehf
Litalón ehf
Rafn ehf
Steinunn ehf
- Snæfellsbær**
Gisti húsið Langaholt á Snæfellsnesi
- Hellissandur**
Kristinn J. Friðbjólfsson ehf
- Búðardalur**
Dalabyggð
Dalakot, gistiheimili og veitingastaður
- Reykholahreppur**
Þörungaverksmiðjan hf
- Ísafjörður**
Akstur og löndun ehf

- FishTec ehf
Fræðslumiðstöð Vestfjarða
H.V. umboðsverslun ehf-Heklu söluumboð
Hafnarbúðin
Hamraborg ehf
Ís 47 ehf
Ísblikk ehf
Jón og Gunna ehf
Massi þrif ehf
Orkubú Vestfjarða ohf
Samgöngufélagið - www.samgongur.is
Tannlæknastofan á Torfnesi
Tækniþjónusta Vestfjarða ehf
Verkstjórafélag Vestfjarða
Þristur - Ormsson
- Bolungarvík**
Bolungarvíkurkaupstaður
Endurskoðun Vestfjarða ehf

- Flugrúta Bolungarvík-Ísafjörður
Glaður ehf
Klúka ehf
Sigurgeir G. Jóhannsson ehf
Vélsmiðjan og Mjólnir ehf
- Súðavík**
Súðavíkurhreppur
- Patreksfjörður**
Einherji ehf
Gróðurstöðin í Moshlíð
Oddi hf, fiskvinnsla-útgerð Vestmar ehf
- Tálknafjörður**
Bókhaldsstofan Tálknafirði
Gistiheimilið Bjarmalandi ehf
T.V. Verk ehf
- Bíldudalur**
Íslenska kalkþörungafélagið ehf

mest andlegur stuðningur og segir hún að hún hafi sjálf oft verið í því hlutverki að „peppa upp fjölskylduna sko, frekar en já, ég hef ekki viljað að fólk væri að hafa áhyggjur af mér“.

Gunnar hefur fundið fyrir leiða einstaka sinnum, þá helst um tíma fyrst eftir að hann fór í hjólastólinn. Það er alltaf stutt í glensíð hjá Gunnari, honum finnst lífsnauðsynlegt að vera með húmorinn í lagi, en svona kemst hann að orði: „Eins og ég segi, ef ég má ekki vera með grín og galsa, þá er ég hættur þessu, bara farinn. Það var einn í MS sem sagði við mig: „Ég nenni ekki að vera nálægt þér, þú tekur sjúkdómnum ekki nógu alvarlega“. Honum fannst ég taka þessu of létt, var alltaf með grín og galsa í kringum þetta.“

Í orðum hans má sjá með skýrum hætti að viðhorf fólks með MS geta verið mjög ólík. Það að grínast getur verið sumum lífsnauðsynlegt en niðurdrepanði fyrir aðra og þeir upplifað að viðkomandi geri of lítið úr sjúkdómnum og taki honum léttvægt.

Hjálpartæki

Um fertugsaldurinn fór Gunnar að detta ótæpilega og fór í framhaldi af því á Reykjalund. Þar hvatti starfsfólkið hann til þess að prófa hækjur en hann hafði lítinn áhuga á því og leit á hækjurnar sem einhver mjó prik. En þegar hann lítur til baka sér hann eftir að hafa ekki prófað hækjurnar á sínum tíma, þar sem hann fór beint í hjólastól einhverjum árum síðar og taldi að því hefði mátt seinka með notkun hækjanna. Gunnar notar lyftu til þess að komast í rúmið og notar daglega rafmagnshjólastól. Fyrst eftir að hann fór í hjólastólinn gat hann komist um, staðið upp, farið inn í bíla, staðið upp úr rúminu og farið í utanlandsferðir.

Jóna notar hækju utandyra, en hún getur ekki gengið mjög langt í einu vegna sjúkdómsins. Hún hefur

lítið notað hjólastól en á þó einn heima til taks ef á þarf að halda og ef hún er sérlega orkulítill og vill fara í bæjarferð með einhverjum sem og erlendis. Innandyra reiðir hún sig þó aðallega á húsgögn sem hún styður sig við og notar hækjuna þar lítið, nema hún sé því verri. Til að byrja með fannst henni frekar skrítið að nota hækjuna en vandist því fljótt. Það var helst að henni fannst erfitt að láta sjá sig í hjólastól þar sem að þá breyttist viðhorf fólks sem þekkti til hennar. Það taldi að hún væri orðin mun verri en hún í raun var af sökum MS og fór þá stundum að vorkenna henni. Hún vill þó alls ekki láta vorkenna sér og hefur aldrei lítið á sig sem sjúkling. Henni finnst eins og fólk átti sig ekki á því að hjólastóllinn er hjálpartæki sem hægt er að nota einstaka sinnum þegar við á.

Bæði Jóna og Gunnar lentu í vandræðum með akstur bíla þegar ýmis einkenni sjúkdómsins fóru að ágerast. Jóna sagðist ekki hafa haft rétta tilfinningu í öðrum fætinum og ekki treyst honum og því fengið sér handstýringu í bílinn en henni finnst mjög mikilvægt að geta „farið út sjálf og skroppið það sem ég þarf að fara, ég þarf ekki að vera háð öðrum, það skiptir rosalega miklu máli“, en hún metur sjálfstæðið

mikils. Í einni af bílferðum Gunnars missti hann allt í einu tilfinningu í fótunum, gat ekki hreyft þá og lenti í kjölfarið í árekstri, eftir þetta hætti hann að aka bíl.

Eftir að Gunnar fór í hjólastólinn varð hann mjög leiður og lýsti því að það hafi verið myrkur yfir höfðinu á honum, hann hafi verið spældur, leiður, ekki komist á kvennafar, fundist allt vera ómögulegt og eins og hann væri bara einn úti í horni. Hann lýsir breytingunni að fara í stólinn ekki einungis sem líkamlegri heldur líka félagslegri. Þegar hann talar um tímabilið sem fór í hönd eftir að hann fór í hjólastólinn, þá segir hann að hann hafi ekki getað verið að einangra sig heima. Þá brá hann á það ráð að sækja einstaka námskeið hjá MS setrinu.

Þegar Gunnar var eitt sinn að vinna með vini sínum var hann búinn að hafa miklar áhyggjur af þessum stóra ljóta hjólastól sem hann var í og hafði áhyggjur af því hvað fólk finndist um stólinn. Vinurinn hughreysti hann þá með þessum orðum: „Hvað er svona fallgur maður að gera í svona ljótum hjólastól?“ Þannig að hann dró mig alveg upp, því hann sagði: „Sko, þakkaðu fyrir að hafa stólinn, því ef þú hefðir ekki stólinn þá lægirðu á gólfinu eins og eitthvað slytti.“

Þannig að hann breytti svona viðhorfinu mínu til stólsins.

Gunnar talaði mjög fallega um þennan vin sinn og var honum þakklátur fyrir að breyta viðhorfi sínu til stólsins. Gunnar lýsir því að það hafi í raun verið léttir að fara að nota hjólastólinn að ákveðnu leyti, en hann segir „þá gat ég hætt þessu ströggli og veseni og gat bara farið að einbeita mér að einhverju öðru sem ég gat“. Það tók mikið á hjá Gunnari að ákveða að það væri jákvætt að vera í hjólastól.

Almennt viðhorf Jónu til hjálpartækja felst í því að hún horfir til þess

að hjálpartækin hjálpi henni að komast þangað sem hún vill fara og segist hún vera orðin mikið jákvæðari í garð hjálpartækja með árunum. Hún segist mjög fljótt hafa tekið þá ákvörðun að horfa á björtu hliðarnar og að horfa á það hvað hún gæti gert og segir að glasið hennar sé alltaf hálf fullt.

Af þessu má sjá að mikill munur getur verið á viðhorfi fólks til sama sjúkdómsins, en birtingarmynd MS er auðvitað mjög misjöfn. Þá eru líkamlegar skerðingar Gunnars og Jónu mjög ólíkar, sem líklega hefur einnig einhver áhrif á viðhorf þeirra og það hvernig þau tókust á við bæði

greiningu MS sem og hvernig þau upplifðu að byrja að nota hjálpartæki. Áhugavert væri að skoða frekar upplifanir fólks á því hvernig það er að byrja að nota hjálpartæki, þar sem fáar fræðilegar greinar og rannsóknir hafa verið gerðar á því sviði. ■

Helstu heimildir:

Holland, N., Murray, T. J. og Reingold, S. C. (1996). Multiple Sclerosis: A guide for the newly diagnosed. New York: Demos Vermande.
Margrét Sigurðardóttir. (2006). Fjölskylduþjónusta og stuðningsúræði fyrir fólk með MS. Í Sigrún Júlíusdóttir og Halldór Sigurður Guðmundsson (ritstjórar), Heilbrigði og heildarsýn, félagsráðgjöf í heilbrigðisþjónustu (bls. 226-241). Reykjavík: Háskólaútgáfan og Rannsóknarsetur í barna- og fjölskylduvernd (RBF).

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

Þingeyri

Tengill, rafverktaki

Hólmavík

Hólmadrangur ehf

Hótel Laugarhóll

Dranganes

Grundarás ehf

Árneshreppur

Hótel Djúpavík ehf

Hvammstangi

Húnaþing vestra

Veiðifélag Arnarvatnsheiðar og Tvídægru

Villi Valli ehf

Blönduós

Áfangi ehf

Gistiheimilið Kiljan ehf

Húnavatnshreppur

Ljón norðursins veitingahús og Blönduból gistiheimili

Samstaða, skrifstofa verkalýðsfélaga

Skagaströnd

Kvenfélagið Hekla

Marska ehf

Sjávarlíftækniþing BioPol ehf

Sveitarfélagið Skagaströnd

Vík ehf

Sauðárkrúkur

Bókhaldsþjónusta KOM ehf

Dögun ehf

Efnalaug og þvottahús

Eftirlæti ehf

FISK-Seafood ehf

Fjölbrautaskóli Norðurlands vestra

Héraðsbókasafn Skagfirðinga

Kaupfélag Skagfirðinga

Pedersen ljósmyndþjónusta

Sjúkraþjálfun Sigurveigar ehf

Steinull hf

Stoð ehf, verkfræðistofa

Tengill ehf

Trésmiðjan Ýr ehf

Vörumiðlun ehf

Varmahlíð

Akrahreppur Skagafirði

Ferðaþjónustan Bakkaföt-
www.Riverafting.is

Fljót

Ferðaþjónustan Bjarnargili ehf

Siglufjörður

Genís hf

Primex ehf

Veitingastaðurinn Torgið ehf

Akureyri

AUTO ehf, bílapartasala

ÁK smíði ehf

Ásco ehf, bílarafmagn

B. Snorra ehf

Bifreiðaverkstæði Bjarnhéðins ehf

Blikkrás ehf

Brauðgerð Kr. Birgir Snorrason

Daglegt brauð ehf

Efling sjúkraþjálfun ehf

Eining-löja

Farfuglaheimilið Stórholti

Félag verslunar- og skrifstofu-
fólks

Félagsbúið Hallgilsstöðum

Fótaaðgerðastofa Eddu

Gróðrarstöðin Réttarhóll ehf-
www.rettarholl.is

Grófargil ehf

Hársnyrtistofan Samson

Hnýfill ehf

HSH verktakar ehf

Húsprýði sf

La Vita é Bella Veitingastaður

Menntaskólinn á Akureyri

Miðstöð ehf

Pedromyndir ehf

Rafeyri ehf

Raftákn ehf - Verkfræðistofa

S.S. byggir ehf

Samherji ehf

Samvirkni ehf

Sjúkrahúsið á Akureyri

Timbra ehf, byggingarverktaki

Toyota Akureyri

Urtasmiðjan ehf-www.urtasmi-
djan.is, s: 462 4769

Vegbúinn ehf-Gripa- og vöru-
flutningar

Verkval ehf

Vélaleiga HB ehf

Grenivík

Grýtubakkahreppur

Grimsey

Vélaverkstæði Sigurðar
Bjarnasonar ehf

Dalvík

G.Ben útgerðarfélag ehf

Híbýlamálun, málningaráþjónusta
ehf

Ólafsfjörður

Árni Helgason ehf, vélaverk-
stæði

Sjómannafélag Ólafsfjarðar

Hrísey

Eyfar ehf

ÍBÚÐIN Á SLÉTTUVEGI 9 TIL SKAMMTÍMALEIGU FYRIR FÉLAGSMENN

MS-félagið hefur til leigu 2ja herbergja íbúð að Sléttuvegi 9 í Reykjavík fyrir félagsmenn sína og fjölskyldur þeirra. Íbúðin hefur aðallega verið nýtt af MS-fólki sem býr á landsbyggðinni eða erlendis en svefnpláss er fyrir fjóra. Hægt er að leigja íbúðina í einn sólarhring eða lengur. Leiguverði er haldið í lágmarki.

Íbúðin er á 2. hæð í lyftuhúsi og er mjög aðgengileg fyrir fatlaða. Í svefnherberginu eru tvö stök rúm, þar af er annað mjög gott sjúkrarúm sem hægt er að hækka og lækka. Þá er góður svefnsófi í stofu sem rúmar tvo. Að auki er sjónvarp í stofu, ágætlega búið eldhús, eld-

húskrókur og stórt baðherbergi með sturtu og sturtustól.

Sængur og koddar eru fyrir fjóra. Hægt er að fá rúmföt og handklæði leigð hjá félaginu.

LEIGUVERÐ FYRIR ÍBÚÐINA:

MS-fólk - 3.500 kr. pr. sólarhring. Ef gistinætur eru fleiri en þrjár í senn kostar sólarhringurinn 1.500 kr. frá og með fjórða sólarhring. Leiga á rúmfötum og handklæði er 1.000 kr. pr. sett.

Aðrir - 7.000 kr. pr. sólarhring. Leiga á rúmfötum og handklæði er 1.500 kr. pr. sett.

Nánari upplýsingar og bókanir á skrifstofu félagsins í síma 568 8620 og á vefsíðu félagsins.

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

Húsavík

Atvinnuþróunarfélag
Þingeyinga hf
Bíla-leiga Húsavíkur ehf
E G Jónasson rafmagnsverkstæði
Farfuglaheimilið Árbót-Berg
Framsýn, stéttarfélag
Gistiheimilið Árból
Gistiheimilið Sigtún ehf-www.gsigturn.is
Höfðavélar ehf
Skóbúð Húsavíkur ehf

Steinsteypir ehf
Stóruvellir ehf
Víkurráð ehf
Ökuskóli Húsavíkur

Laugar

Kvenfélag Reykdæla
Norðurpóll ehf, trésmiðja

Mývatn

Dimmuborgir guesthouse
Fjallalýrð ehf
Vogar, ferðapjónusta

Kópasker

Keldunes ferðapjónusta-www.keldunes.is

Þórshöfn

Geir ehf
Svalbarðshreppur

Vopnafjörður

Bílar og vélar ehf
Hofssókn

Egilsstaðir

Ársverk ehf
Bílamálun Egilsstöðum ehf

Bókráð, bókhald og ráðgjöf ehf

Bólholt ehf

Dagsverk ehf

Fljótsdalshérað

Héraðsprent ehf

Klausturkaffi ehf

Miðás ehf

PV-pípulagnir ehf

Skógrækt ríkisins

Skrifstofupjónusta Austurlands

Þ.S. verktakar ehf

Ökuskóli Austurlands sf

www.icewear.is

Eftirtaldir aðilar styrktu útgáfu þessa blaðs

Seyðisfjörður

Seyðisfjarðarkaupstaður
Seyðisfjarðarkirkja

Reyðarfjörður

AFL - Starfsgreinafélag
Hárstofa Sigríðar ehf
Krana- og gröfuleiga
Borgþórs ehf
Tól og Tæki sf
Tærgesen, veitinga- og gistihús

Eskeifjörður

Fjarðarbrif ehf

Neskaupstaður

G.Skúlason vélaverkstæði ehf
Samvinnufélag útgerðamanna,
Neskaupstað
Síldarvinnslan hf
Tannlæknastofan
Verkmenntaskóli Austurlands

Fáskrúðsfjörður

Loðnuvinnslan hf

Stöðvarfjörður

Brekkan - Verslun og veitinga-
stofa

Djúpavogur

Berunes farfuglaheimili ehf
Rán bátasmiðja ehf

Höfn í Hornafirði

Birkifell ehf
Bókhaldsstofan ehf
Eystrahorn
Funi ehf, sorphreinsun
Kaffi Hornið ehf
Skinney-Pinganes hf
Sveitafélagið Hornafjörður
Þingvað ehf, byggingaverktakar
Þrastarhóll ehf
Öryggi og gæsla ehf

Selfoss

Árvirkinn ehf
Bífreiddaverkstæðið Klettur ehf
Bisk-verk ehf
Bókakaffið
Bókaútgáfan Björk
Eðalbyggingar ehf
Flóahreppur
Fossvélar ehf
Fræðslunetið - símenntun á
Suðurlandi

Garðyrkjustöðin Syðri Reykjum
4 ehf

Hárgreiðslustofan Österby

Hjá Maddý ehf

Hótel Gullfoss

Hótel Selfoss ehf

Hvíta Húsið

Jeppasmiðjan ehf

Jötunn vélar ehf

Kvenfélag Grímsneshrepps

Kökugerð H P ehf

Máttur sjúkrahjálfun ehf

Nesey ehf

Pylsuvagninn Selfossi við
brúarendann

Renniverkstæði Björns
Jensen ehf

Reykþóll ehf

Reykúsið Útey

Smiðsholt ehf

Tannlæknastofa Þorsteins og
Jóns Steindórs

Tannlæknaþjónustan.is

Toyota á Selfossi

Vélaverkstæði Þóris ehf

Þingborg, ullarvinnsla og
verslun

Hveragerði

Dychem á Íslandi
Garðyrkjustöð Ingibjargar
Hótel Ör

Hveragerðiskirkja

Kjörís ehf

Raftaug ehf

Þorlákshöfn

Bergverk ehf
Járnkarlinn ehf
Þorlákshafnarhöfn

Ölfus

Eldhestar ehf
Ölfusverk ehf

Laugarvatn

Ásvélar ehf

Flúðum

Flúðasveppir ehf
Fögrusteinar ehf
Hrunamannahreppur
Íslenskt grænmeti

Hellu

Bílaverkstæðið Rauðalæk ehf
Fiskás ehf

POPHAMUN

VIÐ STYÐJUM ÞIG!

STOÐ sérfræðingar í hjálpartækjum

KYNNTU ÞÉR VEFINN OKKAR - WWW.STOD.IS

| Trönuhrauni 8 | 220 Hafnarfirði | Sími 565 2885 | www.stod.is | stod@stod.is

Hestvit ehf
Íslenskar hestaferðir ehf
Kanslarinn, veitingahús
Ketó ehf
Verkalýðsfélag Suðurlands

Hvolsvelli

EG Verktak ehf
Ferðaþjónusta bænda Stóru-
Mörk
Hárskör sf
Héraðsbókasafn Rangæinga
Sögusetrið Hvolsvelli -
www.njala.is

Vík

Hótel Katla
Hrafnatindur ehf

Kirkjubæjarklaustri

Geirland ehf, hótél og veitinga-
rekstur

Hótel Laki
Icelandair Hótel Klaustur
Sveitabragginn

Vestmannaeyjum

Bílaverkstæði Sigurjóns
Bókasafn Vestmannaeyja
Bragginn sf, bílaverkstæði
D.Þ.H ehf, sjúkrahjálfun
Eyjablíkk ehf
Eyjaprent hf
Ísfélag Vestmannaeyja hf
Ós ehf
Physio ehf
Slökkvitækjaþjónusta
Vestmannaeyja
Teiknistofa Páls
Zóphóniássonar ehf
Vestmannaeyjabær
Vinnslustöðin hf

Úr leik og starfi

Þrumugóð stemmning á þorablóti Setursins

Enginn þorri án Hrafna.

Guðrún, Ásdís, Addý, Steinunn og Ása taka í spil.

Hervör og Helga í mósaíkgerð, sem er vinsælasta afþreying MS Seturs þessa dagana.

Snyrtivörkunnging.

Laufbrauðið skorið. Ásdís, Addý og Margrét.

„Tvö skref til hægri og tvö skref til vinstri.“ Erla í sjúkrapjálfun.

„Það vantar spýtu og það vantar sög...“
Unnar og Magnús bjarga málum.

13. nóvember 2015. Afmælisbörn
dagsins, Freyja og Jón Leví.

Jóna dreymandi á svíp.

„ER ÞAÐ
VATNIÐ?“

HVERNIG KEMST 330.000 MANNA ÞJÓÐ Á EM?

Það eru margir þættir sem stuðla að því að einstaklingar og lið ná að skipa sér í fremstu röð. Kjarkur, dugur og þor eru þar á meðal. Það hjálpar líka alltaf að taka Lýsi.

LEYNIVOPN ÞJÓÐARINNAR

LEYNIVOPN.IS